

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

Tractatus III. De Sponsalibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

TRACTATUS TERTIVS DE CONSENSU PER VERBA DE FUTURO.

Id est,

DE SPONSALIBVS.

CAPITVL

De Natura Sponsalium.

§. I.

Qua sint Sponsalia, & quam promissionem continere debeant, ut obligent?

1. **S**ponsalia, quamvis non raro sumantur pro matrimonio rato non consummato, id est pro matrimonio contracto per verba de praesenti, sed nondum habita Corporum commixtione, tamen proprie in tota hac tractatione significant mutuam sponsonem, seu promissionem futuri matrimonii, nam propterea Sponsus, & Sponsa proprie vocantur, & sunt ii, inter quos ejusmodi mutua sponso intercessit, licet improprie, ut dixi, aliquando sic appellentur illi, qui matrimonium tantummodo ratum contraxerunt.

2. Promissio autem quadruplici modo exhiberi, seu considerari potest. Primo, ut est interna, nec dum alteri insinuata. Secundo, ut est insinuata alteri, qui tamen nondum illam accepit. Tertio, ut est alteri insinuata, & ab illo acceptata quidem, sed non sub mutua repromissione. Puella v. g. accepit, promissionem matrimonii à te ipsi factam, sed non repromisit matrimonium ex parte sua. Atque his tribus modis promissio matrimonii dicitur esse facta gratis, quia obligatio est ex una tantum parte, ejus nimirum, qui sponte promisit. Quarto, promissio considerari potest, ut est alteri in-

Tamburinus de Sacramentis.

sinuata, ab eodemque acceptata, & per ejus repromissionem confirmata, qua ratione promissio dicitur facta per modum contractus, qui certè mutuum utriusque consensum continet.

3. Dico igitur Primo, ut sponsalia obligationem in spondentibus pariant, non satis esse primam, nec secundam, nec tertiam promissionem ex dictis, sed addendam esse, & quartam. Sanc. Pont. Coninck, & innumeri apud Leandrum. *a Leandr. de matr. d. 1. à q. 4.* Ratio, quod non sufficiat prima, & secunda, evidens est ex iis, quae dicemus in tractatione de contractu promissionis, ubi cum communi docuimus, promissionem mente retentam, vel etiam verbis expressam, si non sit acceptata non obligare, & signatè in materia sponsalium, firmat Sanc. *b Sanc. lib. 1. de matr. d. 3. 6. c. 7.*

4. Ratio autem, quod, nec tertia sit factis, est, quia promissio facta ex una tantum parte, & ab altero acceptata, qualis est hæc tertia, licet posset aliquando esse valida, & obligans, quo pacto diceretur claudicare contractus ex una parte, quæ se non obligavit, ut si quis, se prorsus obligando, promitteret tibi aliquid vendere, quando tu emere velles, & ut se posset Sponsus obligare ad ducendam Sponsam (sive sub mortali, sive sub veniali juxta Jus, quod Sponsa tradere vellet) quando ipsa libere vellet ei nubere, licet inquam, valida, & obligans esset hæc promissio, quia tamen regulariter nunquam Sponsi sic promittunt matrimonium; ideo hæc sola tertia saltem in praxi non sufficit. Quod autem nunquam sic promittant Sponsa, patet, quia nunquam regulariter aliquis

promittit alteri gratis futurum matrimonium, scilicet sine spe, seu sine conditione, qua alter certè etiam & ipse se obliget ad idem matrimonium, atque adeo semper requirit, quod alter repromittat; fieri enim ab utroque Sponso semper intenditur contractus innominatus do, ut des. *Promitto, si tu promittas.* Vide hæc pluribus apud Sanc. a

a Sanc. l. c. d. 5.

5. Ratio denique, quod quarta promissio ex supra memoratis ponat obligationem in conscientia, & consequenter contineat vera sponsalia, patet, quia cum contineat mutuam obligationem, quæ certè est ex iustitia; nihil ei deest de contractu, cuius definitio b est. Ultro, citroque obligatio; & quia est in re gravi, nihil deerit à mortali. Quod si addatur iuramentum, enascetur alius titulus obligationis, scilicet ex virtute Religionis, ut ex tractatu de iuramento supponimus.

b L. Habeo, ff. de Rubr. significat.

c Vsq. d. 4. de matr.

d Pont. lib.

12. matr.

c. 4. n. 10.

e G. Hurt.

d. 1. matr.

diff. 4.

Dices. At Vsq. c & Pontius d docent, in omni contractu, atque adeo in contractu matrimonii ipsam acceptationem, quam nos modo posuimus in tertio loco, esse re-
promissionem, ergo promissio acceptata satis, superque constituent vera sponsalia.

Respondeo. At Gaspar e Hurtadus hanc doctrinam meritò refellit; quia potest quis acceptare, seu admittere tuam promissionem v. g. sed, nec implicitè, nec explicitè repromittere fidem suam.

Quoad forum externum.

6. His positis. Inquires. Primò, posita tanta obligatione sub mortali, quantam inducunt sponsalia in foro conscientia, quid erit in foro externo? Poterit ne Judex cogere Sponsum, tempore debito recusantem inire Matrimonium?

7. Respondeo, quatuor esse sententias. Primò enim, Negat Sanctus f Thomas cum Angelo, & Armilla, etiam si sponsalia fuerint iuramento vallata, à Judice posse cogi prædictum Sponsum recusantem. Ratio huius sententia, propter aliquos Sacros Textus, ducitur ex libertate Matrimonii, & ex periculo mali ejus eventus, si fortè ab invito contrahatur.

Apud A-
veriam
mox ci-
randum.

Ap. eun-
em mox
itand.

8. Secundò. Affirmat Sanctus g Bonaventura cum Sanc. Pontius, aliique, etiam si iuramentum non præcesserit, quia præter aliquos Textus, quos etiam ipsi inducunt,

Judex potest, immò & debet compellere subditos ad complendum id, ad quod ipsi ex iustitia in conscientia tenentur.

9. Tertiò. Distinguit Sotus h afferens, & h Sotus ipse quemdam Textum, concedit enim posse compellere, si præcesserit iuramentum, non verò, si non præcesserit, quia Judicis est iuramenti observationem, non verò, cuiuscunque generis obligationes exigere.

10. Quartò. Alio modo distinguit Aversa i dictos Textus afferens, & concilians. Ait i Aversa enim, si Judex ex circumstantiis prævideat de malo exitum Matrimonii, discordias, rixas, quæ, non occisionem uxoris, viri fugam à domo, &c. 8. à Pone cogat, etiam eum, qui juravit, sed prius serio admoneat, tum utatur remedio carcerationis, immò, & censurarum, quando videbitur opportunum, sed nunquam deveniat ad hoc, ut Sponsi contrahant invidi matrimonium. Ratio huius doctrinae est, quia sic vitantur omnia incommoda, & quantum prudenter à Judice potest, redditur unicuique.

11. Hanc quartam sententiam, quam etiam lego apud k Hurtadum, & quam, si ar-
tentè expendatur, approbat prædictus Sanchez, l. ego, si Judex essem cum moderatione mox dicenda, amplecterer, atque in praxi tutò deducerem. Meritò enim hæc verba addunt Aversa & Sanchez. Nunquam tamen (ajunt) debet pertinaciter Judex insistere, ut finaliter compellat, quando videt alterum nimis renitentem, immò debet ipsum fortè excommunicatum absolvere, quamvis non petentem Absolutionem, ne scilicet Judex ipsi scandalo sit. Aversa quidem, quoad forum externum, de quo hic agimus, loqui videtur, etiam si intercesserit violatio Virginis, seu copula cum honesta persona; pari enim modo (inquit) se habeat Judex in foro externo cum dicto violatore, si denique persuaderi non potest, ducere violatam.

Immo moneo Judicem, ne procedat ad excommunicationem, quando prævidet per illam nihil profuturum; quid enim prodest vulnus infligere, nulla existente spe recuperandæ sanitatis?

Dixi (in foro externo) nam in foro conscientia aliud omnino est, ut de eodem violatore suo loco diximus. m

12. De hoc delicto nolendi servare sponsalia, etiam Judicem Laicum posse cognosce-

1 Sanc. ib. n. 9. re, notat Sanc. a dummodo non sit controversia de validitate sponsalium, aut de sufficientia causæ ad illa dissolvenda; tunc enim spectaret ad solum Judicem Ecclesiasticum.

Quo tempore implenda sunt Sponsalia?

13. Inquires Secundò. Quando est tempus debitum, post quod peccabit mortaliter, & modo dicto cogendus est à Judice Sponsus, ad contrahendum actu Matrimonium?

Respondeo, quando advenit terminus præfixus in sponsalibus (intellige nulla rationabili causa excusante, quæ fortè superveniat, de quibus causis infra) ut, si dictum fuit *ducam te post annum*, erit terminus, transacto morali anno, nam trium, vel quatuor dierum dilatio, abstrahendo ab alio incommodo, non videtur, saltem gravis in hac re.

b Sanc. lib. 1. matr. d. 13. c. Diana p. 3. tr. 4. r. 245. d. Pont. li. 12. matr. i. 6. nu. 1. c. Av. qu. 8. de spons. sec. 8. Verf. Quarto dubitat. l. in omnib. oblig. ff. de regul. iuris, l. Eum, qui ff. de verb. oblig. g. l. Sapè De Sponsalib. h. Sanc. l. e. i. d. 9. n. 6. Vasqu. d. 6. de matr. c. 3. cui assignatur Pont. li. 2. matr. c. 12. nu. 12.

14. Quid si nullus sit præfixus terminus, ut si dictum fuit, *te ducam*? Sanc. b quem c. Diana p. 3. tr. 4. r. 245. d. Pont. li. 12. matr. i. 6. nu. 1. c. Av. qu. 8. de spons. sec. 8. Verf. Quarto dubitat. l. in omnib. oblig. ff. de regul. iuris, l. Eum, qui ff. de verb. oblig.

§. II.

An sponsalia ex voluntate spondentium, vel venialem obligationem parere possint, vel nullam?

h. Sanc. l. e. i. d. 9. n. 6. Vasqu. d. 6. de matr. c. 3. cui assignatur Pont. li. 2. matr. c. 12. nu. 12.

1. Si promittentes sponsalia nolint expressè sub mortali se ab illa obligare, sed à Vasqu. d. sub veniali dumtaxat, Sanc. b concedit, non fore obligationem, nisi sub veniali; Nec, cui assignatur Vasqu. i ait enim, semper fore sub mortali. Ratio Sanch. est, quia tota hæc obligatio dependet à voluntate se obligantis; sicuti enim, etiam in voto de re gravi, potest, ex probabilissima sententia, se quis

obligare sub levi culpa, sic in casu nostro. Ratio Vasquez est, quia ipse putat, obligationem hanc non dependere immediatè à voluntate se obligantis, sed ex ipsa promissione, quamvis solum eterna; ea enim posita, jure naturæ sequitur in materia gravi gravis obligatio.

2. Ego, qui cum Sanc. & aliis probabilius judico, totam obligationem in quacunque promissione oriri ex voluntate se obligantis, consequenter cum eodem censeo, posse sub dicta obligatione levi contrahi hæc sponsalia.

3. Sed erit maximè advertendum cum Aversa, & tunc illa non esse in rigore sponsalia, hæc enim rigorosam, & certam obligationem futuri Matrimonii continere debent, concedunt enim Sponsis, ex sententia probabilis, amplexus, & oscula, eademque inducunt impedimentum publicæ honestatis, qui certè effectus supponunt Sponsos habere jus rigorosum ad futurum matrimonium, atque ad eam obligationem gravem ad Nuptias, nisi quid rationabile oberit, contrahendas.

4. Ex eodem principio, quod tota obligatio mensuretur à voluntate promittentis, sequitur, posse sub nulla obligatione, id est, ne sub veniali quidem, sponsalia contrahi; quæ etiam sic velle possunt promittentes. Verùm, quæro te, quænam sponsalia hæc erunt nulli obligationi subjecta?

§. III.

An sponsalia ex voluntate spondentium contrahi possint sub obligatione pœnæ?

ibi.

DE ARRHS, ET PIGNORE.

1. Contrahi ne possunt sponsalia sub obligatione, ut, qui promissis non stat, solvat pœnam aliquam, v. g. aureos centum, vas argenteum, torquem aureum?

2. Respondeo, non posse. Unde, nec de l. C. Gemberi in utroque foro ejusmodi pœnam sive magnam, sive exiguam; & valde probabiliter, etiam si additum fuisset juramentum. Ratio est, quia, licet de jure naturæ id illicitum non sit, tamen per sacros Canones, prohibetur, & si fiat, irrita pronuntiatur pœna, unde (ut deducit Aversa m. irrita, ac nulla redduntur)

Aaa 2 sponsalia

sponsalia sic contracta. Congruentia autem, cur id prohiberetur, fuit, ne ob timorem solvenda pœnæ, minus liberè Nuptiæ contraherentur; nam propterea, si pœnam apponant ipsi Sponsi, sive eorum parentes, sive eorundem consanguinei, vel valde amici (quia sic, æquale est periculum impediendi libertatem Matrimonii) pari modo de ea procedit prohibitio. Et Sanc. *a* quidem eandem doctrinam extendit, ut non valeat pœna, sub qua, quis promittit, se non ducturum uxore, & paulo *b* post; ut, nec valeat eadem pœna apposta dissolventi Matrimonium modo licito, v. g. in primo bimestri per ingressum Religionis, vel aliàs per justum divortium: Simili enim ratione læderetur Matrimonii libertas; Atque hæc satis sit innuisse, nam cætera vide apud Sanch. & Aversam, nec omitas legere, quæ dicam infra c. 4.

3. Ne tamen intermiscuas pœnam cum Arrha, vel cum Sponsalitia largitate; Arrha enim est, quæ actu traditur inter promittentes ad securitatem matrimonii in hunc ferè modum: *Ego promitto, Nuptias me tecum contracturum, & in Arrham, id est in securitatem mea promissionis, consigno tibi centum, ut, si ego à promissione resiliam, tua sint, si vero tu resilias, reddas mihi illa. Et insuper, in pœnam, addas alteram tantum, id est alia centum, quod jura vocant Duplum.* Hæc est Arrha, quam certè eadem jura concedunt in sponsalibus, quando Arrham recipiens est major 25. annis, posse iterum procedi ad pœnam reddendi triplum, vel quadruplum, id est, ducenta alia, vel trecenta, sed non ultra, idque ab eisdem majoribus viginti quinque annis, signatè monet Textus. *c* Intellige autem, si resiliatur injustè, nam si justè rescindatur promissio, & Matrimonium non contrahatur ex justa causa, Arrha nequaquam amittitur, sed restituenda est suo domino, sicuti etiam restituenda est ei, qui illam dedit, si Matrimonium celebretur; sunt enim Arrhæ quasi pignora, quæ, promissione completa, redire ad suum dominum debent. Arrham autem posse dari in quacunque quantitate, etiam in re immobili, & etiam ab utroque

a Sanc. lib. 2. de matr. d. 30. nu. 8.
b Num. 9.

c L. fin. C. de Sponsal. lib.

d Sanc. lib. I. matr. d. 35. nu. 9.
G. Hurt. de matr. disp. 1. diff. 19.

solvitur sic utveos centum. Vides pœnam non solvi statim, Arrham verò statim tradi? Arrham igitur, ut dixi, in sponsalibus jura permittunt, pœnam verò nequaquam. Cur autem illam permittant, non verò hanc, difficile est indagare, & nobis id prolixius inquirendi orium non est. Videatur de hoc, e de quæ aliis minutionibus quaestionibus pertinentibus ad Arrham, Sanc. *f* Aversa, *g* Hurtadus, *h* alii que.

5. Pignus autem, ut etiam fidejussor, si detur in securitatem Arrhæ, poterit, (inquit Sanc. *l. cit.*) interponi in sponsalibus, non verò, si detur in securitatem solvendi pœnam. Ratio est (inquit) quia accessorium sequitur naturam principalis; quare, sicuti prohibetur pœna, & non Arrha, sic prohibetur pignus, quod sit accessorium ad securitatem pœnæ, non verò, quod sit accessorium ad securitatem Arrhæ. Hæc Sanch. Verum, quia semper pignus (si rectè expendas, ut expendit Aversa) succedit loco pœnæ, non verò Fidejussor; ideo absolute tenendū est, non posse in sponsalibus interponi pignus, posse Fidejussorem.

6. Denique sponsalitia largitas est donatio, quam intuitu futuri Matrimonii solent Sponsi invicem facere liberaliter, de qua propria erit suo loco tractatio.

7. In his pœnis, & arrhis, ne iterum ad eam cum molestia reverti cogar, advertè duo. Alterum, etiam si pœna possit validè apponi in sponsalibus; tamen non esset ea ante Judicis sententiam solvenda; quia pœnæ ejusmodi temporales non obligant, ex probabilissima opinione, antequam Judex sententiam de illis ferat. At verò ipsa Arrha, etiam ante ipsam sententiã, est in conscientia foro reddenda à resiliante injustè, quia ejus non est. Sed duplex, triplum, quadruplum, non esse in conscientia solvendum, nisi post sententiam, docet Sanc. *l.* quia horum solutio habet rationem pœnæ. Quamvis esse solvendum in conscientia ante sententiam, doceat Pontius *m* (hunc sequuntur alii plures cum Aversa *n* eos citante) maxime petente parte, saltem, quando intentio promittenti fuit, ut statim ejusmodi duplum solveretur, quia tunc id requirit expressa conventio sponsoꝝ. Video, utramque sententiam esse probabilem, sed mihi probabilior est illa prior, quia se obligantes ad pœnam, cujus rationem habet hæc dupli solutio, ut notat Sanc. *ibidè*, saltem regulariter, præsumunt,

e Sanc. lib. 1. matr. d. 35. nu. 2.
f Sanc. lib. 1. matr. d. 35. nu. 2.
g Aversa.
h G. Hurt.
i Aversa.
qu. 8. m. 10.
sec. 10.
Ver. Sol.
potius.
K. Infrat.
de obli.
gat. matr.
c. 2. §. 1.
l. Sanc. lib. 1. matr. d. 37. nu. 1.
m. Pont.
12. matr.
c. 39. m. 1.
n. Aversa.
c. g. §. 8.
10. §. 1.
10.
16

se obligare ad eam juxta naturam ipsius pœnæ, quæ est, illam non deberi nisi post sententiam.

Alterum. Si apposita fuisset pœna in sponsalibus (utique contra leges, quod tamen per se non puto, esse, nisi culpam venialem, ut tenet Sanc. a quicquid dicat Bonac. b qui putat, esse mortalem) & Sponsus, vel Sponsa illam pœnam exegisset à frangente fidem, obligaretur ne huic fidem frangenti illam restituere?

Respondeo, Sanc. c quem sequuntur Lefsius, & Coninek. apud Hurtadum d docet, non obligari, sed posse in conscientia illam sibi retinere, donec juridicè ad restituendum condemnatur, quia jura irritantia hanc pœnam, solum videntur denegare actionem peccandi, & obligationem solvendi, non autem impedire translationem domini in eum, qui illam se ipsa exegit: Sicuti contingit in solutione facta legatario, cui aliquid relictum est per Testamentum minus solemne, & sicuti evenit lucranti in ludo pecunia credita, loquendo de jure communi. At vero Hurtad.

(cum quo profus sentio) docet, obligari reddere, nec posse in conscientia illam sibi retinere. Ratio mihi efficax est, quia nullus ad est titulus, quo transferri possit dominium illius rei in recipientem, is enim recipit ob pœnam; at hæc jam manifestè irritata est per leges, quæ irritatio non habetur in dicto legato, ludoque; Aptius ergo pro nostra sententia est exemplum de usurario, & latrone; sicuti enim hi retinere non possunt pecuniam sibi extortam, quamvis cum juramento, promissam, & deinde traditam, quia ejusmodi promissio non affert titulum justum, ita in casu nostro.

§. IV.

Quid sint sponsalia ficta, & quam obligationem inducunt?

Promittit Primo, quis ore tenus, se futurum Bertam, sed sine animo promittendi, vel sine animo se obligandi. Secundo, promittit alius ore, & animo promittendi, seque obligandi, sed sine animo exequendi. Tertio, promittit denique alius nihil considerans; præscindit enim ab animo promittendi, vel se obligandi, vel exequendi. In his

ergo nos quærimus, ad quid nam hic obligetur? id enim est, quærere de sponsalibus fictis.

Promissio sine animo promittendi, vel se obligandi.

2. Quoad primum. Dico Primo, sive ficticias cum Sanc. ut vidimus §. 2. n. 2. promissionem externam solitarie sumptam sine voluntate se obligandi non esse veram promissionem, sive multo magis cum Pontio, ff Pont. l. 2. esse promissionem veram, immo & verum contractum, quem tamen ego, alibi rejicio.

Dico, inquam, te semper peccare mortaliter, si sic fictè spondeas, obligationemque contrahis restituendi damna, si quæ ex ejusmodi ficta sponsione consequantur. Quod pecces mortaliter, ratio est, quia decipis proximum in re gravi. Nam ideo alter se putat obligatum ad Matrimonium, & ut talem se gerit, quia supponit obligationem tuam. Hinc rectè colligit Sanc. g non peccare mortaliter eum, qui solum ex parte sua fictè promitteret abiq; promissione mutua alterius partis, & abiq; alio damno hujus alterius partis: quia tunc non adest dicta repromissio, qua se alteri obligatum sentit, quicquid dicat Aversa h Aver. q. putans, semper peccare mortaliter. Quod obligeris ad damna ratio est, quia eorum tu causa es deceptione tua, ut supponimus.

3. Dico Secundo. Per ejusmodi promissionem sine animo promittendi, vel sine animo se obligandi non haberi vera sponsalia: Patet ex dictis, quia ad sponsalia, ut nuper docuimus, requiritur promissio, & obligatio dans promissario jus Justitiæ ad futuras Nuptias: at ea promissio, quæ excludit animum promittendi, vel se obligandi dare jus Justitiæ nequaquam potest. Ita Sanc. i aliique.

4. Dico Tertio, etiam si addatur ejusmodi fictæ promissioni juramentum, nec verum esse contractum, nec vera sponsalia: Ratio d. 352 Sua est, quia (ut notat Sanct. Tho. apud Sanc. k) T. 2. de Juramento ex sui ratione non obligat, nisi leg. l. 1. de juxta Jurantis intentionem. Cum ergo is, de quo loquimur, intentionem non habeat se obligandi, obligare se per ejusmodi juramentum non poterit.

5. Dices. Si ficta promissio etiam jurata jus Justitiæ non tribuit, nec vera sponsalia constituit, undè ergo fictè promittens obligatur?

Aaa 3

gatur num. 9.

gatur ex iustitia ad refarcienda damna ex-
ejusmodi promissionereredundantia?

Respondeo. Concedo, ex hac ficta promif-
sione non oriri jus iustitiæ, nec obligatio-
nem ex ipsa promissione; seu contractu; ficta
enim promissio, nec vera promissio est, nec
verus contractus, sed ajo, oriri ex fictione ip-
sa; Cum enim fictio prædicta sit causa, ut sup-
ponimus, damni, debet omnino damnum ex
radice damnificationis refarciri.

6. Instas. Ergo hinc sequitur, ut si nul-
lum damnum sequatur alteri, ad nihil tenea-
tur fecte promittens, esto peccaverit; ut di-
ctum est.

a Sanc. l. 1 Respondeo. Ita docet Sanc. *a* quando
mat. d. 10. promissio facta est gratis, id est sine repro-
num. 1. missione alterius, & non interveniat fractio iu-
ramenti. At, si facta est mutua promissio,
id est, te fecte promittente, alter vero animo
repromisit, urget magis instantia facta, &
potest esse duplex difficultas. Prima, an
quando nullum damnum subsequitur est,
& nihil aliud additur, subnascatur obligatio
adimplendi promissionem fictam? Secunda,
an si præter fictam promissionem accedat a-
liud v. g. Desforatio Puellæ, cui Desforator
fecte promiserit conjugium, aliqua subnasca-
tur obligatio?

Respondeo, circa hanc posteriorem diffi-
cultatem de Desforatore, quoad obligatio-
nem ad conjugium pluribus alibi *b* dixi, &
3. a. n. 2. 6. potest item videri Sanc. *c* aliique.

c Sanc. l. c. 8. Circa priorem vero, quæ est hujus loci.
à num. 2. assero cum eodem Sanc. *d* esse probabile, te-
Hurt. disp. neri fecte promittentem ad contrahendum ma-
1. de matr. trimonium cum Sponsa v. g. decepta, sed ad-
diff. 12. do cum eodem Sanchez, esse probabilius, non
Ave. de teneri. Ratio hujus additi est, quia, quam vis
mat. q. 8. peccaverit Deceptor contra iustitiam; ra-
sec. 2. Ver. men deceptio, dum nullius damni causa fuit,
Nec obstat. mansit in intentione, nec habuit effectum,
d Sanc. l. c. undè non apparet aliquid, quod sit restituend-
15. & 16. dum, & sanè cum promissio ficta verè non sit
promissio, sequitur, nec promissionem dece-
ptæ fuisse veram promissionem (hæc enim
supponit veram promissionem alterius) qua-
rè remaneret, quod, nec decepta sit obligata
ad matrimonium. Si ergo decepta libera re-
manet, liber etiam remanebit deceptor à ne-
cessaria obligatione illam ducendi. Sicuti, si
fecte tibi promitterem Romam adire, quando

mihî dederis centum aureos: Si ego nolim
adire, undè tu mihî nihil des, esto, te fefelle-
rim fecte promittendo, tamen, nec tu mihî,
nec ego tibi aliquid debeo, præscindendo ab
alio damno, v. l. injuria, ut certè præscindi-
mus in casu nostro.

9. Quæres. Quid Primo, si, omnibus ex-
pensis, dubium esset, an fuerint contracta ve-
ra sponsalia? Quid Secundo, si dubium esset,
an quando ea quis contraxit, animum verum
habuerit se obligandi, teneatur ne ad illam?

10. Respondeo. In priori casu in foro
conscientiæ non e teneatur: quia melior est e *Leand.*
conditio certæ libertatis ipsius, quæ, ut alibi *d. 1. de ma.*
sæpè dictum est, à dubia promissione vincit *q. 47. 2. un.*
non potest. In posteriore casu Sanc. *f* docet, *Sanc. H. r.*
obligari ad servandam promissionem, quia *Boo. Pent.*
jam possidet promissio, quam certo quis ad- *alij que.*
hibuit. Verum in eodem conscientiæ foro *f Sanc. l. c.*
(præscindendo à damno, quod fortè nascatur *mat. d. 9. n.*
alteri Sponso ex tali promissione, hoc enim *12. & con-*
certum est esse restituendum) cur non possit *muniter*
dici; etiam in hoc posteriore casu non possi- *ap. emul.*
dere promissionem, quia de ipsa, an vera, & *Leand.*
obligans fuerit, dubitatur, undè de ejus sub-
stantia non constat? Id in simili, ne contra
communem doctrinam ire videremur, aliis
discutiendum reliquimus alibi. *g Idem ergo* *Lib. 1. in*
nunc faciamus. *Doc. c. 3. 3.*

Promissio sine animo exequendi.

11. Quoad secundum de eo scilicet, qui
ore promittit, & insuper animo promittendi,
seque obligandi, sed animo non exequendi.
Dico primo, cum peccare mortaliter, quia
habet animum non adimplendi id, ad quod
se graviter obligat. Dico Secundo, eundem
obligari ad futurum matrimonium. Ratio
est, quia hæc sunt vera sponsalia, cum in his
clare intercedat mutua promissio. Ita Sanc. *h* *Sanc. l. c.*
& aliquid simile esse in Voto, nos contra Va- *mat. d. 9.*
sentiam diximus, cum de i Voto. *nu. 1.*

Promissio præscindens ab animo se obli-
gandi, &c. *i Lib. 3. in*
Dec. c. 12.
§. 1. nu. 4.

12. Quoad tertium, de eo, qui promittit
præscindendo ab obligatione, est diligenter
distinguendum. Si enim is novit, quid sit
promittere Nuptias, vel promittit juxta mo-
rem

rem communem, quo solent sponsalia promitti, sicuti non peccat, sic obligatur stare promissis, utraque contrahit sponsalia. Ratio est, quia sic se implicite obligavit; dum enim sic promissit, nec contrarium expressit, implicite voluit totum illud, quod in tali promissione involuitur, involuitur autem obligatio contrahendi matrimonium.

13. Verum, si ex una parte præcise se habuit, & ex alia non novit, eam promissionem asserere dictam obligationem, nec voluit facere, quod alii solent, cum nec implicite, nec explicite se obligaverit, vera sponsalia non contraxit, & consequenter ad illa servanda non obligatur. Ita ibidem insinuat Sanchez, & nos latius explicuimus dicto §. 1. præsertim à nu. 5. Supponimus autem hic, bona fide hunc processisse: nam, si mala fide, ut alterum deciperet, sic se fecit, recurrit doctrina de fide promittente paulo superius allata.

CAPUT II.

De quibusdam conditionibus requisitis in Sponsalibus.

Præter ea, quæ hæcenus dicta sunt, debent sponsalia esse. Primo, Voluntaria. Secundo, Non extorta Metu. Tertio, Signo certo expressa. Quarto, Non necessario aliis, sed solum Sponsis, manifesta. Quinto, absoluta, non conditionata.

§. I.

Sponsalia Voluntaria esse debent.

Ubi

DE ERRORE, DECEPTIONE,
Ignorantia forte intercurentibus in illis.

1. Quod ad Sponsalia requiratur libertas, & plena deliberatio, nec sufficiat semiplena, potius est, tanquam res clara, supponendum, quam probandum. Cum enim sponsalia obligent ad mortale, eam petere debent advertentiam, quæ ad mortale requiritur, quæ non est, nisi plena, & perfecta. Sed quæ tandem est hæc?

Respondeo, esse eam, qua intellectus sine ullo errore, aut ignorantia apprehendit rem, & sufficienter advertit, sit ne bona, vel mala, seu advertit, quænam in sua natura illa sit.

Sanc. a Pont. b

a Sanc. l. 1.

2. Hinc neque ab eo, qui usu rationis careat, etiam si sit septemnio major, neque à furioso, neque ab ebrio, immo, neque ab iracundo, vel valde cupiente, quando ira, & cupiditas, ita privat hominem usu rationis, ut

mat. d. 8. n. 2. & Pont. l. 4. mat. c. 1.

impediat advertentiam requisitam ad mortale (quod certe rarissimum est) valida sponsalia, sicuti, nec validum Matrimonium, iniuntur. Sanc. Hurtad. Pontius, Becanus, alii que apud Leandr. c

c Leandr. d.

3. Quoniam vero ignorantia, deceptio, error minuunt voluntarium, quibus aliquando tollunt, idèd, pro re nostra, de illis aliqua hic sunt adnotanda.

1. de matr. qu. 18.

4. Primò. Si error sit ejusmodi, ut sufficeret ad reddendum irritum Matrimonium, qualis est error personæ, & conditionis servilis, sine dubio reddit irrita, etiam sponsalia. Si vero error sit circa alias qualitates Sponsi, vel Sponsæ, quæ sint tales, quæ sufficerent ad rescindenda sponsalia, quando post illa supervenirent (de qua die mox) saltem dat Jus ad rescindenda sponsalia facta per dictum errorem, quo illa qualitates tunc non advertentur, rescindenda, inquam, modo mox dicendo num. 8.

d Infra c. 5. §. 7. & 8.

5. Secundò. Si altera pars v. g. Sponsus dolo, & fraude Sponsam decept in prædictis qualitatibus, & hic dolus dedit causam contractui, scilicet, hoc dolo inducta Sponsa consensit, nulla sunt sponsalia ex Averfa loco, mox citando, sed contrarium tenet cum Lessio, & aliis Coninck. e An autem remaneat decipiens ex parte sua, saltem in vim promissionis obligatus, ad standum sponsalibus, si decepta id requirit, idem dic, quod de incurtiente metum ad eadem sponsalia ex torquenda, infra f dicemus. Quod si circa eadem qualitates, nec Sponsus, nec Sponsa decept, sed iis nescientibus, decept alius, non sunt irrita sponsalia: ex hac tamen causa possunt justè rescindi modo mox dicendo nu. 8. ita Averfa. g

e Conin. d.

23. de spõ-

sal. dissol. dub. 9. n.

73. Infra §. 2. num. 13.

g Aver. de matr. q. 8. sec. 4.

6. Tertio. Si ex ignorantia, vel imprudentia seipsum Sponsus decept in prædictis qualitatibus, pari modo valida erunt spon-

sponsalia, sed parimodo ex hac etiam causa rescindi possunt. Idem ibidem.

7. Quarto. Quando error, vel dolus in iisdem qualitatibus intercessit, sed non inde inductus est Sponsus, vel Sponsa ad contrahendum (qui error apud Theologos, & Juristas dicitur comitans) valida sunt sponsalia; quia non sunt contracta ex vi illius erroris, vel doli.

8. Quid si dubitat, An verè contraxerit ob qualitates, circa quas fuit error, vel dolus?

Respondeo, si ex qualitates erant tam graves, ut sufficeret ad sponsalia dissolvenda, de quibus quidem qualitatibus hic loquimur, non debet se tenere obligatum ad sponsalia, quia nisi ipsi clarè constet, se verè, etiam cum illa cognitione, sponsalia inire voluisse, potest, se tenere, tanquam inductum ad illa ex eo errore, vel dolo.

9. Quæres. Si in aliquibus ex dictis casibus sponsalia valida sic contracta, possunt facillè rescindi (id quod, ut Doctores notant, non solum ministerio Judicis, verum etiam ab ipsa parte errante, vel decepta, fieri per meram suam voluntatem potest, quæ scilicet jure suo resistit à sponsalibus sic initis) si, inquam, tam facillè rescindi possunt, quid interest, quoad praxim scire, an sponsalia sint valida, nec ne?

10. Respondeo, multum sanè interesse, nam, si ipso jure sunt valida, quamvis statim rescindenda, pariant impedimentum publicæ honestatis, id est, una pars non potest contrahere Matrimonium cum consanguineis in primo gradu conjunctis cum alia parte, juxta Decretum Tridentini, quod impedimentum non pariunt; si sint invalida. Idem dic de jure ad amplexus, & oscula, donec rescindantur, quæ duo in simili innui etiam supra.

^a Supra
c. 1. §. 2.
n. 3.

§. II.

Non extorta metu.

1. **M**etus potest esse Primò, vel injustè incussus ad extorquenda sponsalia, vel justè. Secundò, vel gravis, quæ dicitur cadens in constantem virum, vel levis. Tertiò, potest incui, vel ad extorquenda, ut dictum est, sponsalia, vel ad aliquid aliud ut

si inimicus mortem alicui minaretur, & is ex se, & liberè eligeret inire sponsalia cum inimici sorore, ut mortem sic effugeret. Quarto, vel incussus ab extrinseca causa libera v. g. à Parente, à Judice, ab Inimico, Vel ab extrinseca causa necessaria v. g. ab infirmitate, tempestate apprehensione infirmi, undè quis moveatur ad sponsandam v. g. suam concubinam. Nota autem metum illum, qui causatur à prædicta causa extrinseca necessaria, vere esse, & dici metum ab intrinseco, vere enim is, qui movet te ad Matrimonium promittendum, est tuus timor conceptus ex infirmitate, naufragio, gehenna.

Has metuum Classes distinctè explicui, Lib. 1. in Decal. c. 2. §. 5.

Metus gravis injustè incussus, quomodo sponsalia irrijet?

2. Hic, sive à parte, sive ab aliis incussus ad extorquenda sponsalia, reddunt ipsa, non solum Jure b Ecclesiastico, sed etiam Jure naturæ nulla; Ita sustinui loco cit. & rationem satis efficacem (ut mihi videretur) attuli, loquendo ibi de omni contractu afferente obligationem Justitiæ, & loquendo de Matrimonio: at certè eadem est ratio, nunc de sponsalibus. Videatur locus, e ne actum agere hic cogamur.

3. Quod autem saltem ex Jure Ecclesiastico sint nulla prædicta meticulosa sponsalia, est communior opinio apud d Sanchez, idemque, etiam si essent juramento firmata, ita, ut non sit opus relaxatione juramenti, ad ea non servanda, ut idem docet, e quem sequitur Diana, f & Averfa g alios citans.

Metus gravis justè incussus.

4. Hic incussus ad extorquenda sponsalia, ut si v. g. Judex tibi dicat, qui homicidium commisisti, Nisi respondeas Bertam, te justè ad triv. mos, vel ad mortem, propter homicidium commissum condemnabo, non reddi sponsalia nulla. Sicuti, nec per similem metum, nullum reddi Matrimonium, nos loco citato diximus, & dicemus infra k suo loco, militat enim eadem ratio ibidem dicta; Et quamvis Bonacina ibidem à me citatus doceat, metu hoc justo, invalidum reddi matrimonium, §. 2.

monium, ob perfectam libertatem, quam Matrimonium, quod est ex se indissolubile, requirit, tamen idem dicere nequaquam poterit de sponsalibus, quæ ex se indissolubilia non sunt, sed rescindi, ex supervenientibus causis possunt.

Metus levis, sive justè, sive injustè incussus.

5. Hic non reddit irrita sponsalia: Ita qui apud Averlam; a & nos item loco citato §. 6. Idem iustinimus de Matrimonio, eadem autem est ratio de sponsalibus. Monui tamen ibidem, saltem propter auctoritatem extrinsecam, esse probabilè, quod sponsalia metu levi iusto extorta sint valida, sed irritanda, etiam propria auctoritate; cum enim (ut Sanchez b) altera pars in conscientia teneatur relaxare fidem hoc metu extortam, poterit ipse et vim patiens pari modo in conscientia resumere fidem à se datam; idque, etiam si sponsalia juramento firmata fuerint, modo tamen Absolutionem juramenti obtinuerit, ut idem notat. c In foro externo non dari actionem huic patienti metum levem, sive justum, sive injustum, ibidem monui.

Metus injustus non incussus ad extorquenda sponsalia, sed ad aliud.

6. Hic non irritat sponsalia, neque ex solo hoc capite, nisi alia rationabilis superveniat causa, irritari possunt. Ita colligitur d Sanc. l. 4 ex iis, quæ habet Sanch. d & ex iis, quæ nos loco cit. §. 5. n. 12. diximus, dum docuimus matrimonium hoc modo celebratum esse validum, quia non ex vi metu; sed ex propria voluntate in illa occasione metus, eligitur Matrimonium, quare sponsalia inita ex metu illo mortis ab inimico incusso ob alium finem, quem num. 1. tertio loco explicui, valida sunt.

Metus quicumque, sive gravis, sive levis incussus à causa extrinseca non libera.

7. Hic pari modo non irritat sponsalia; unde sponsalia, quæ num. 1. exempli causa attulimus contra cta ex metu naufragii, &c. valida sunt. Ratio est, quia tunc homo à se-

ipso, non ab alio impulsus, eligit, tanquam medium sui boni, illa sponsalia. Lege Sanc. e e Sanc. l. 4 & nos idem dicemus de Matrimonio infra c. mat. d. 11. §. 2. num. 3.

Obligatio incusantis metum.

8. Inquires. Cum certum sit, illam partem, quæ metum gravem injustum passa est, posse licetè resilire à sponsalibus, quid dicendum de ea parte v. g. de Sponso; qui metum injustè incussit, seu, quo sciente, incussus est ab alio metus, ultra peccatum mortale, quia est injuria in re gravi, obligatur ne stare sponsalibus, si forte Sponsa, quæ metum passa est, velit Matrimonium contrahere?

9. Respondeo. Certum est Primo, non obligari ad Nuptias contrahendas ex vi justitiæ sponsalium, quia, jam dictum est, hæc sponsalia irrita esse.

10. Certum est Secundo, obligari ad reparandum omnia damna fortè inde consequuta sponsæ, multo magis, si adfuit violatio, de qua redistinctè f alibi locutus sum.

11. Superest ergo quæstio, An obligetur ad Nuptias, saltem ex vi fidelitatis, seu ex vi promissionis

12. Respondeo. Obligari, nisi aliquid superveniat, quod ab obligatione excuset, docet Averla, g sicuti idem Averla h docue- g rat, in Matrimonio meticulousè inito, eum, qui metum injustè incussit, obligari ad ite- rum contrahendum valide Matrimonium, si altera pars Matrimonium ratificari expo- stulet.

13. Sed non obligari, colligitur ex Cast. i & ex Sanc. k quatenus hi probabilius reputant, incusantem metum ad ipsum Matrimonium extorquendum, non obligari in foro conscientiæ, donec per Judicem condemnetur, ad illud ratificandum, etiam si altera pars metum passa ratificatum velit: Nam ex hoc colligitur, quod multo probabilius idem reputabunt in sponsalibus, propter paritatem, immo majoritatem rationis. Ratio præcipua hujus doctrinæ est; quia in contractu oneroso, cum ex sua natura ipse sit ex utraque parte obligatorius, certè, ut servetur æqualitas, aut utraque pars obligata remanere debet, aut neutra. Cum igitur certum sit, in casibus positis, partem, quæ metum passa est non

Bbb rema-

f Lib. 7. in Decal. c. 5. §. 3. à nu. præfert. 45

g Av. q. 3. de ma. sec. 4. V. Dum h Idem c. 4. sec. 2. §. 6. Est que. i Cast. d. 2. de spons. pu. 12. n. 2. k Sanc. l. 4. mat. d. 15. num. 5.

remanere obligatam, nec remanebit alia. Monoco tamen præ oculis semper habendum, quod diximus num. 10. & in Decalogo loco ibidem citato.

14. Quod diximus de incutiente metum, *Sanc. l. 1. dic. a* de decipiente, idemque dic de fictè con-

sentiente cum eadem monitione nu. 10. Ad-

de tamen, neutrum obligari ad aliquid, si mu-

tua fuit, & æqualis deceptio, vel fictio; quia

in injuriis datur compensatio, & deceptio

deceptio eliditur. Lege *Sanc. b Layman. c*

matr. d. 10 & Boffium. d

præsertim

num. 11. Adnimadversio pro metu justè incusso

c Laym. li. a legæ.

§. 11. 10. p.

1. c. 1. n. 11.

d Boff. de

mat. c. 2.

n. 62.

15. Denique adverte sponsalia inita ex metu justè incusso per legem, ut si Index sic dicat, *Si non respondeas Berram (quam quia violasti, debes ex lege, & ex obligatione uxorem ducere) te in trimesis nudam;* adverte, inquam, sponsalia hæc, & valida esse, & rescindi non posse, quia ex nulla parte injuriam continent, ut ex dictis, & ex primo libro in Decal. lococit. colligitur.

§. III.

Signo certo expressa.

1. Quæcumque verba, signa, scriptura, nuntus, quibus Sponsus, & Sponsa determinatæ personæ significant promissionem reciprocæ de futuris Nuptiis, sufficiunt ad constituenda sponsalia, si vè ea signa ejusmodi sint ex propria significatione, si vè ex consuetudine, si vè ex propria voluntate spondentium, si vè quocunque alio modo, dummodo, ut dixi, Sponsus, & Sponsa inter se significant, intelligantque promissionem; Cum enim sponsalia sint meras contractus civilis, factis sunt ea verba, vel signa, quæ internum consentum, seque obligandi intentionem sufficienter exprimant. Merito igitur Sanchez e ait, apud Indos illa verba: *Ego te ducam;* respondente alio. *Forse ego te ducam,* & illa verba apud Indos, *Sepeliam te, quando morieris.* Merito, inquam, ait, parere vera sponsalia; nam quamvis ex se hæc non sint determinata promissio, tamen ex usu illius regionis, animus spondendi Matrimonium expræatur.

c Sanc. l. 1. matr. d. 18. num. 2.

2. Idem dic, si post tractatum de sponsalibus addant Sponsi. *Placet:* vel quid simile, nam tunc ex circumstantiis, satis prædictus animus exprimitur.

3. Pari modo, si Sponsus v. g. dixit verba certo significantia promissionem, & Sponsa respondeat. *Consentio. Volo,* vel quid simile; quia verba sequentia intelliguntur ad sensum præcedentium; nisi clarè contrarium explicetur.

4. Dixi autem nu. 1. (determinatæ personæ.) Nam sponsalia non constituentur, si personæ sint indeterminatæ, ut si quis ita dicat. *Accipio in Sponsam meam unam ex his tribus filiabus tuis:* quia; sic, incerta est promissio, cum nesciatur, in quam ex filiis terminetur.

5. Ex dictis ergo, si constat affuisse intentionem spondendi, & Sponsus, ac Sponsa per illa signa, vel verba, quamvis ex se non sufficienter explicativa, satis promissionem mutuam cognoverint, vera enascuntur sponsalia, veramque in foro conscientiæ obligationem inducent.

6. In foro autem externo Index, cui intentio spondentium interna constare non potest, debet pronuciare juxta verba, vel signa externa. Quare, si ea mutuam promissionem significant, vel ex se, vel ex circumstantiis, vel ex consuetudine loci, pronuciabit valida sponsalia: si non significant, pronuciabit invalida; Si vero dubia est significatio, putò, debere à Judice ferri sententiam pro validitate sponsalium; quia in causâ Matrimonii judicandum semper à Judice est in ejus favorem, ut docet cum communi Sanchez, g qui tamen excipit, quando dubium oritur ex impedimento impotentiae. At causa sponsalium causa Matrimonii est. Quid in foro conscientiæ, sit in dubio dati consensus in matrimonium, sentiendum, meam sententiam h alibi proposui.

7. Jam vero his in univèrsum dictis, ipsa verba, vel signa certò, vel dubiè significantia, hic claritatis gratia in suas Clâsses distributas subscribamus.

Verba,

Verba, qua certo constituunt Sponsalia.

8. Accipiam, vel ducam te, vel, v. g. Mariam, in meam, vel in Sponsam meam.
 9. Promitto, me ducturum te, vel, Mariam in crastinum.
 10. Accipiam, ducam te, vel, Mariam: Nam ex communi usu, subintelligitur, in uxorem.
 12. Non aliam, sed te ducam.
 13. Promitto, vel, me obligo, vel, do tibi fidem meam, quod te ducam.
 14. Sub fide mea te ducam.
 15. Habeas me infidum, nisi te ducam.
 16. Ego te accipio in uxorem. Et altera respondeat, Ego te accipiam in virum, constituunt sponsalia. Nam licet illud Sponsi, Accipio, significet de presenti; unde videatur per hæc verba constitui Matrimonium: tamen illa expressio Sponsæ respondentis per futurum, ostendit, consensum esse de futuro; atque aded constituuntur sponsalia, non verò Matrimonium.

Verba, qua certo non constituunt Sponsalia, sed potius Matrimonium.

17. Accipio te in meam.
 18. Habeo te in uxorem.
 19. Providebo tibi, sicuti uxori. Sed vide num. 28.
 20. Ex nunc reputo te uxorem, seu, in uxorem meam.
 21. Ex nunc, vel, semper, vel, omnibus diebus vita mea, vel, posthac, vel, ab hoc tempore habeo te, tenebo te pro uxore, tractabo te, providebo tibi, ut uxori. Posthac, vel, ex nunc eris mea.
 Prædictæ formulæ, exprimente uxore simili modo suam consensum, non constituunt sponsalia, nam constituunt Matrimonium, quia sic explicatur consensus de presenti. Cum autem in ultima ex prædictis non additur illud ex nunc, posthac, vel, semper, dubia res est, de qua mox numero 28.
 22. Volo te in uxorem: Volo te in virum. Non constituunt sponsalia, sed Matrimonium, quia consensus est de presenti; Si autem dicatur Volo te ducere in uxorem, dubia res est, de qua num. 29.

23. Verba illa negativa: Nunquam aliam à te ducam, non inducunt sponsalia, nec Matrimonium; sed ad summum sic dicentes tenebuntur solum sub conditione, illam ducere, si aliquam ducere velint. Vide Sanch. a Sanc. l. 1. & Averfam. b Si dicatur. Nullam aliam ducam, nisi te, mox num. 31. explicabo. 19. nu. 5.
 24. Non aliam, nisi te ducam, Matrimonium constituit non sponsalia, quia sic exprimitur consensus de presenti. b Aver. q. 8. sec. 3. V. debet.

Verba, qua sub dubio constituunt sponsalia, nisi major expressio addatur.

25. Promitto, me desponsaturum te, vel Mariam.
 26. Te desponsabo.
 27. Tecum sponsalia contraham. Hæc tria afferunt incerta sponsalia, est tamen probabilius ex Sanc. c sponsalia non afferre, sunt enim solum promissio de sponsalibus contrahendis. d. 18. n. 13.
 28. Habebo, tenebo te, ut uxorem, providebo tibi, ut uxori, dubiæ sunt formulæ, an scilicet Matrimonium, an solum sponsalia constituant, quando non additur aliqua ex illis particulis dictis numero 21. ex nunc, semper, &c. Nihilominus Sanchez, d & Hurtadus, d Sanc. l. c. e citans Coninck, ajunt, probabilius esse, quod sine illis particulis constituant sponsalia, quia ex se hæc verba respiciunt futurum. d. 1. de ma. Rectè, ex se (ajunt) nam constituent Matrimonium, si consuetudo loci, vel tractatus antecedens de Matrimonio, vel quid simile efficiat, ut ea verba significant consensum de presenti, quæ consideratio semper in hac materia adhibenda est, ut universim innui numero primo, secundo, & tertio. Ex quo conciliatur, quod diximus numero 19. de illa formula (providebo tibi, ut uxori) & quod hic dicimus, de eadem; hic enim, ut probabilius asserimus per eam ex se constitui sponsalia, ibi autem diximus constitui Matrimonium, sed intelligendum est non ex se, sed vel ex circumstantiis, vel ex usu regionis ad similitudinem ejus, quod numero primo attulimus de ea Indorum formula, quamvis per verbum futurum, Sepeliam te, &c. Illa item formula; mea eris, dubia est; Siquidem sensus potest esse, mea eris uxor, vel, mea eris sponsa. Sed mihi quidem longè probabilius

est, per eam constitui sponsalia, quia id notat illud futurum, (*eris*) quod tamen contrahi ad præsens, undè, & tunc constitui Matrimonium, si addatur *ex nunc, posthac, &c.* diximus eodem nu. 21. & idem, si similia addantur, ibidem diximus, de illis aliis formulis. *habebo te, tenebo te pro uxore, &c.*

29. *Volo, vel placet* infinito adjunctum, sic, *volo, vel placet contrahere tecum, ducere, accipere te in uxorem:* pari modo *volo te habere, te tenere in uxorem,* dubia sunt verba. Constitu-

a *Sanc. l. c.* unt sponsalia ex Sanc. a quia ex se hæc verba satis verificantur, si ea proferens nolit nunc, illam esse suam, sed tempore futuro; verùm ab Hurtad. b hæc putantur verba, satis æquivoca, quia possunt significare merum dumtaxat desiderium promittendi; & atque aded Judex, qui intentionem, sic loquentium, non noscit; debet pronuciare (ait Hurtadus) per hæc verba, nec Matrimonium, nec sponsalia fuisse constituta. Lege etiam

c *Delug. l. Delugo. c.*

3. *Resp.*

30. *Accipio te in meam ex crastino, seu in crastinum,* non sponsalia, sed matrimonium constituere, docet Hurt. loc. cit. quia sensus est, *nunc volo, seu consentio, ut cras sis mea:* consensus ergo est, inquit; de præsentis, licet ex-

d *Sanc. l. c.* quiritio debeat esse eras. At d Sanc. ait, constituere sponsalia, quia ratione illius additi (*ex crastino, &c.*) promissio est de futuro. In certa igitur res hæc apparet mihi.

31. *Nullam aliam ducam, vel duco, nisi te, vel præter te, vel quam te,* nec sponsalia consti-

e *Sanc. ib.* tuere, nec Matrimonium, putant Sanc. s & Pontius. f Rem esse dubiam dicit Averfa. g Distinguit autem Hurt. b Si enim dicatur f *Pont. l. 2. duco: constituitur (ait) Matrimonium, si dicitur mat. c. 10. cam,* constituuntur sponsalia. Huic postreg *Av. q. 8. præsens exprimitur; per illud, ducam,* exprimitur futurus; nam propterea nu. 11. hanc posteriorem numerari inter formas constituentes sponsalia, & illam priorem num. 14. recensui inter constituentes Matrimonium.

Signa, qua Sponsalia constituunt.

32. Porrigere, & tangere sibi manus in signum fidei, & promissionis, quam sibi dant Sponsi de futuris Nuptiis,

33. Inmissio annuli in digitum, ad idem significandum.

34. Missio, & acceptatio munerum juxta morem Sponsorum, præcedente tractatu de Matrimonio.

Ex his vides non solum prædicta signa sola, sed nec ipsam copulam solam, constituere sponsalia, nisi supponatur tractatio de Nuptiis, vel quid simile; secus enim prædicta præstari possent animo fornicario.

35. Taciturnitas filii præsentis, quando Parentes, Tutores, vel curam illius loco Parentum gerentes Matrimonium ipsius promittunt, patit sponsalia. Parentes, inquam, Tutores, &c. non vero extranei; nam non assentior Pontio i assententi, & Dianæ k ju. i *Pont. l. 1. dicanti esse probabile, constitui sponsalia, c. 14. n. 7. etiam si extranei sint, qui promittunt; non as- b Dian. p. sentior, inquam, quia extranei carent aucto- 3. 17. 4. 16. ritate exprimendi aliorum consensum, & Ta- 270. citurnitas tunc dicti filii non præsumitur rationabiliter esse consensus, facile enim potest procedere ex eo, quod non curat, ea quæ dicti extranei ex se promittunt, cum non teneatur ipsis respondere.*

36. Si filius absens, vel infans, postea fiat præsens, vel septennis, quando ab iisdem Parentibus ediscent promissionem pro ipso factam de ipsius Matrimonio, & ipse taceat, sponsalia item inicit. Ita Coninck; multo magis, si ratificet per verba, vel per cohabitationem, vel per oscula, & amplexus, vel per visitationem, vel per appellationem Sponsæ, vel per similia, sic enim est clara sponsalium approbatio, quod etiam definitur in Jure. m

S. I V.

Non necessario aliis manifesta.

x. **I**N hoc, inter alia multa Matrimonium differt à sponsalibus, quod post Tridentinum, Matrimonium invalide inicitur, nisi iniatur publicè, hoc est, coram Parocho, & Testibus, id, quod dicitur iniri Matrimonium in facie Ecclesiæ; At non, sic sponsalia; ad horum enim valorem satis est, si soli Sponsi inter se mutuam promissionem exhibeant. Quare sponsalia clandestina, & valida sunt, & nisi aliud mali immisceatur, licita, ut declaravit Sacra Congregatio apud Reb. & Hurt. n *Decretum Tridentini* (ait Sacra Congregatio) quod statuit, ut matrimonium fiat coram Parocho, & Testibus, non habet locum in nu. 65. sponsalibus. 2. Por-

2. Porro dubitabis : An Matrimonium ipsum clandestinum, quod est invalidum, ut Matrimonium, inducat tamen valida sponsalia, & sic, qui, absente Parocho, & Testibus, Matrimonium contraxit, obligetur iterum legitime contrahere, quasi tunc sponsalia contraxisset?

3. Respondeo. Vel agimus de Matrimonio clandestino contracto ab Impuberibus, vel à Puberibus: Pubertas acquiritur à viro, decimo quarto anno completo; à femina, duodecimo item completo.

4. De priore non est controversia. Sicut enim omnes docemus, Matrimonium clandestinum, ut etiam publicum, si contrahatur inter dictos Impuberes nullum esse, tum ratione impubertatis, quia tunc non sunt aperti ad Matrimonium: tum ratione clandestinitatis, quia per Tridentinum, a Matrimonium clandestinum irritum est, & nullum: eodem modo cum Sanc. b docemus omnes, ejusmodi Matrimonium esse, in ratione sponsalium, validum, ita ut impuberes, qui clandestine invalidum Matrimonium contraxerunt, tamen contraxerint vera sponsalia, & item resultaverit impedimentum publicæ honestatis. Ratio est, quia ejusmodi Matrimonium obligare, ut sponsalia, definiit *Caput c. finale, & C. unicum; d* & ratio definitionis fuit, quia quando actus includitur in eo, quod fit, si non valet eo pacto, quo fit, valet meliori modo, quo potest. At sponsalia satis manifestè includuntur in eo contractu clandestino. Cum igitur ex alia parte Tridentinum solum annullaverit Matrimonium clandestinum, non verò clandestina sponsalia, sequitur, ea esse valida. Excipe, nisi prædicti expressè exclusiverint sponsalia, ut si dixissent: *Contrahimus Matrimonium, quod si Matrimonium non valet, nolumus obligare ad sponsalia*, nam tunc sponsalia inclusa nequaquam fuissent in illo clandestino Matrimonio.

5. De posteriori celebris est, & vulgata questio. An Matrimonium clandestinum inter puberes, cum non valeat post Tridentinum; ut Matrimonium, valeat, obligetque, ut sponsalia, sicuti modo diximus de clandestino inter impuberes.

6. Negat Sanch. e eumque sequitur Bona. Diana, f Becanus, Nava. alitque apud Aver. g Innotuit in illis Tridentini verbis: *Ad sic, id est, clandestine contrahendum eos Sancta*

Synodus omnino inhabiles reddidit. Si enim essent habiles (ait Sanch.) ad sponsalia, non essent omnino inhabiles. Consumat, nam tunc solum, actus, si non valet, ut agitur, valet meliori modo, quo potest, quando est defectus ex parte causæ ethice, ut est in Matrimonio impuberum; at quando est defectus ex parte efficientis, & formæ, ut est in casu nostro, in quo Tridentinum inhabiles reddidit illas personas, & requirit publicitatem illam tanquam formam, corrumpit omnino totus actus; unde, quia ejusmodi actui resistit Jus Tridentini, non potest ex illo oriri obligatio sponsalium.

7. Præter citatos, hanc etiam sententiam sequitur Bossius, h citans pro eo 35. Doctores, addens non posse hoc Matrimonium, etiam si juratum fuerit, & etiam si accesserit postea copula, parere valida sponsalia, quia illud totum, quantum quantum est, est actus nullus ex Tridentino: ex actu autem nullo, nullus procedere potest effectus.

8. Nihilominus Aversa i citans pro se i Aver. q. Navarr. & præterea Cordubam, Cominck, 8. sec. 3. V. Layman, Rebellium; (quibus adde alios videtur apud Bossium k afferentes declarationem k Bossius Sacræ Congregationis) ait, valere saltem, ut sponsalia; æque profus, ac valet in impuberibus. Ratio potissima est; quia fundamentum, quo innixus est Sanchez, non videtur solidum, nam Tridentinum inhabiles omnino reddidit Fideles ad contrahendum Matrimonium clandestine, non verò sponsalia: scilicet, non abstulit vim obligationis per modum sponsalium imbibitam in Matrimonio clandestino, sed valorem dumtaxat Matrimonii de præsentis, Jus ergo Tridentini resistit contractui clandestino, ut Matrimonium est, non verò, ut est promissio sponsalium: Quare negandum est illud, quod assumit San. in Confirmatione, nimirum, quod ea personæ, tunc sint inhabiles ad sponsalia, & quod tunc desit forma data à Tridentino; Tridentinum enim solum eas personas reddidit inhabiles, & eam formam dedit, pro Matrimonio tantum, non pro sponsalibus in eo contractu imbibitis.

9. Prior ex dictis sententiis videtur probabilior; quia, dum absolute loquitur Tridentinum, absolute nullum totum actum quoad omnes partes quomodoocunque imbibitas refellit, nihilominus posteriori probabilitatem suam ne denegemus.

Pen. l. 14. n. 7. Dian. 17. q. 10. 270.

Trid. sess. 24. c. 2. de mat. b Sanc. lib. 1. matr. d. 23. num. 5. e Caput fin. de De- spons. Im- puberum. d C. un. §. 1. Idem quo- que eodem. 2. 6.

Ca. 11. Sub. 3. m. 39. in Ca. 10. De spons. imp. 11.

e Sanc. l. c. sup. 10. Diana p. num. 4. 3. r. 4. r. 58. g Aver. lico max. citando. V. g. Saussem.

10. Quòd si clandestinè contrahentes habeant intentionem faciendi sponsalia, si non possint validum facere Matrimonium, etiam Sanchez, a concedit, tunc fieri valida sponsalia, sed magis consequenter negat Bossius, b quia sic contrahentes non promittunt sponsalia externis verbis, seu signis externis, sed solum internè, quod ex supradictis ad validitatem non sufficit; verba enim illa clandestini Matrimonii, cum actum omninò nullum, ex sententia Sanchez, & ipsius Bossii, contineant, videntur non posse intentionem promissionis sponsalium legitimè significare.

a Sanchez l. c.
n. 6.
b Bossius l. c.

§. V.

Absoluta sponsalia, & non conditionata. Remissivè.

DE his agetur commodius cum de consensu ipsius Contractus Matrimonii, Deo favente, infra disputabimus.

Infra Tr. 4. de Consensu c. 5.

CAPUT III.

Quis possit Sponsalia contrahere?

He solum duo difficultatem habent. Primò, an possit quis in quacunque ætate. Secundò, an possit quis impedimento aliquo laborans, validè inire sponsalia.

§. I.

Ætas, quando nam, irritat Sponsalia.

1. Quæstio potest esse Primò, de eo, qui septennium complevit, sed nondum est pubes. Secundò, de eo, qui illud non complevit.

De eo, qui septennium complevit.

Dico Primò. Qui septennium complevit, quamvis nondum pubes, validè, & licitè sponsalia contrahit, si usu rationis est compositus (nam impos rationis etiam septennio major, non est aptus ad sponsalia, ut supra vidimus.) Ita Sanctus Thomas, & omnesque fere Theologi, quidquid dicant Sylvester, & alii que perpauci, requirentes ad sponsalia eandem ætatem, quæ requiritur ad Matrimonium.

Ratio nostræ doctrinæ est; quia licet sit determinata ætas pro Matrimonio, pro quo jura requirunt pubertatem, scilicet duodecimum annum completum in fœminis; decimumquartum item completum in viro; tamen pro sponsalibus expressè conceditur sufficere, tum pro fœminis, tum pro viro septennium completum. Hujus autem rei congruentia est; quia ad matrimonium, quod ex se est indissolubile, maturiore opus est iudicio, quàm ad sponsalia, quæ rescindi ex multis causis possunt.

De eo, qui septennium non complevit.

2. Dico Secundò. Minor septennio carens usu rationis invalidè inire sponsalia. Pater id ex dictis, supra, g & habetur in jure. h

3. Dico tamen Tertiò. Idem minor septennio, si usu rationis poleat; etiam si eum usum per miraculum recepisset, validè, & licitè contrahit sponsalia. Hoc dictum magis est controversum, quàm præcedens; nam aliqui cum Averfa, i requirunt, præter usum rationis, ætatem septennii completi; Aliqui apud Dianam, k & apud eandem Averfam, l præter dictum usum, requirunt ætatem, saltem proximam septennio. Sed nos cum Sanchez, m Pontio, n & Leandro, o requirimus usum solum rationis, fatemur tamen propter aliquos Textus, quos prædicti Doctores inducunt, ipsorum sententiam esse probabilem. Ratio nostra potissima est; quia quando Jus, sive concedit, sive præscribit pro sponsalibus septennium; Ideò præscribit quia tunc præsumit in Sponsis usum rationis necessariam ad illa contrahenda: prorsus sicuti, ideò præscribit ætatem pubertatis pro Matrimonio; quia tunc præsumit potentiam ad generandum; Si ergo jam habetur sufficiens usus rationis ante septennium, sufficienter Jura servabuntur, sicuti proportionaliter jura, quæ requirunt pubertatem pro Matrimonio, sufficienter servantur etiam ante pubertatem, quando ante illam constat, quòd malitia suppleat ætatem, ut cum communi docet idem Sanchez. p

4. Illud est notandum cum eodem, q ante septennium non esse sponsalia, nisi appareat, & in foro externo, nisi probetur Sponsos esse compotes usus rationis, sed, post septem-

septennium completum, esse sponsalia; nisi appareat, seu probetur, eos rationis non esse capaces. Ratio est; quia post septennium præsumitur usus rationis; antea verò præsumitur carentia usus rationis.

§. Dixi, validè, & licitè, Et quidem, quod validè, jam probatum est, quod verò etiam licitè, probatur: quia, si ex una parte ea sunt valida, ut vidimus, cum ex alia parte nullum jus sit in contrarium, non est, unde oriri debeat culpa, sive venialis, sive mortalis: & certe licet à Pontio a putetur, inire Matrimonium ante pubertatem esse mortale, quod negat Sanch. b (intellige, quando initur excedendum post pubertatem) tamen utriusque conveniunt, non esse peccatum sponsalia contrahere, ante septennium. Consonat in utroque dicto Leander. c

6. Dices. Qui pollens ratione sponsalia celebrat ante septennium, immò etiam post, sed ante pubertatem, potest deinde statim, ac pubertatem attigerit ex sua mera voluntate illa dissolvere, ut mox dicemus, & docet Sanc. d ergo videtur illicitum esse, ea tunc contrahere. Probatur consequentia, quia Sponsis conceduntur ex probabili sententia oscula, & amplexus; at illicitum videtur; ipsis hæc concedi propter sponsalia, & deinde eisdem liberè eadem sponsalia posse dissolvere.

7. Respondeo, cum Aversa, e etiam ex voluntate utriusque possunt rescindi sponsalia inita inter puberes, ut infra videbimus, & tamen his eadem oscula, & amplexus conceduntur. Ergo argumentum hoc ab omnibus est dissolvendum. Dissolvi autem facile potest, quia inconveniens non est, jus osculandi tamdiu durare, quamdiu durant sponsalia, quibus rescissis, deperdatur & Jus: Sicuti durante contractu v. g. census, adest Jus in Creditore exigendi pensionem, quo tamen rescisso, & Jus exigendi rescinditur.

§. II.

Impedimenta, quibus contrahentes, fortè laborant, an irritent Sponsalia?

I. AN Titius, & Berta consanguinei, antequam obtineant dispensationem, sint habiles ad contrahenda validè sponsalia? Quod est querere, an impedimentis dirimen-

tibus affecti à validitate sponsalium repellantur, sicuti repelluntur à validitate Matrimonii? Rursus, an Antonius Voto simplici Castitatis affectus, sit aptus ad eadem contrahenda: quod est querere, an impedimentis non dirimentibus laborantes validè celebrent sponsalia?

2. Dico Primò, cum Aversa f esse probabilius, Titium prædictum cum Berta esse secundum præsentem statum inhabilem ad validè sponsalium. Probatur, quia non potest validè se quis obligare ad illud, quod ponere ex se non potest; ergo, qui non valet propter impedimentum dirimens (quod certè ipse non potest ex se tollere) Matrimonium contrahere, nec promittere illud per sponsalia valebit.

Dixi (secundum præsentem statum) propter ea, quæ mox addam n. 5.

3. Dico Secundò, cum eodem, prædictum Antonium non posse validè sponsalia, nec Matrimonium promittere. Ratio est, quia promissio etiam jurata faciendi rem malam non obligat; unde non est vera promissio, atque adeò, nec sponsalia. At Antonius Voto dicto ligatus, promitteret, per sponsalia violare Votum Castitatis: ergo, &c.

4. Hinc colligis, respectu sponsalium omnia impedimenta esse dirimentia, quia ex diversa via, altera explicata nu. 2. altera nu. 3. sponsalium promissio irrita redditur. Non sic quoad Matrimonium ipsum: nam dirimentia reddunt omnino nullum Matrimonium, at, solum impedientia non irritant matrimonium, sed inducunt dumtaxat peccatum in contrahentibus. Et quidem hujus secundi generis est dictum Votum simplex Castitatis, ut suo loco explicatum est, cum de impedimentis Matrimonii est disputatum.

5. Dico Tertiò, cum G. Hurr. h quæ habetenus diximus, hoc est, non fieri ab his impeditis vera sponsalia, & peccari ea attemptando, intelligi, si promissio referatur ad quodcunq; tempus, quo durat impedimentum, vel etiam, ut colligo ex Sanc. i si promissio ab impedito fiat, absolute, nam tunc promissio videtur referri ad quodeunque tempus. At dicto, valida fieri, & (ut idem Sanchez k notat) etiam licita, si referantur ad tempus, quo cessabit impedimentum, ut si quis consanguineus sic pronittat consanguinea: Nunc spon-

deo tibi futurae Nuptias, celebranda; post obtentam dispensationem: quo pacto certe sensus est conditionatus, hoc modo: *Spondeo, si Pontifex dispensaverit.* Ratio hujus doctrinae est, quia pro illo priori tempore viger inhabilitas, & impedimentum personae, unde, & peccati radix, si pro illo tempore promittas, non verò pro posteriore.

6. Hæc autem vera sponsalia, non sunt vera, pro tempore antè obtentam dispensationem, pro eo enim tempore, cum adhuc non sit posita conditio, deficit perfectus, & absolutus consensus, qui est omnino necessarius ad quemcumque contractum; sed sunt vera post conditionem adimpletam, pura post dispensationem impetratam; quia tunc, si nihil aliud obstat, purificata jam conditione, absolutus, (saltem ex probabili sententia mox num. 9. dicenda) redditur consensus.

7. Hinc fit, ut antea, nec inducatur impedimentum publicæ honestatis (ut habetur in *a* Textu, de qua re vide Sanchez, *b* *Cap. I. de spons. in 6.* & apud Dianam *c*) nec concedantur oscula, & amplexus Sponsis, ut ibid. n. 38. notat *ei. nu. 22.* Sanchez, quia pro illo tempore verè Sponsi non sunt.

8. Dices. At cur hæc oscula concessimus *c* Dianam *p.* *II. trac. 2. §. preced. n. 5.* Sponsis impuberibus, seu certe suppositivis, ut etiam cur diximus, in ipsis oriri impedimentum publicæ honestatis, cum tamen pro eo tempore sint inhabiles ad Matrimonium?

9. Respondeo. Quia illi non sunt inhabiles ad sponsalia, etiam pro illo tempore, eos enim ad sponsalia admittunt Sacri Canones, ut ibi vidimus, & habet pluribus. Sanchez *d* at impeditos, de quibus nunc loquimur, Ecclesia, nec ad Matrimonium admittit, nec ad sponsalia.

Sponsalia invalida ob impedimentum, an indigeant novo consensu post Dispensationem?

10. Inquires. Obtenta dispensatione, seu ablato impedimento, statimne sine alio novo consensu, seu sine nova ratificatione, valida sunt dicta sponsalia, an requiritur novus consensus, vel ratificatio?

11. Respondeo. Celebris est de hac re, & utriusque sæpius disputata quæstio. Alii cum

Sanchez *e* & cum Pasqualigo *f* innumeros *e* Sanchez *lib. 5. matr. disp. 5. nu. 24.* citantes, non requirunt novum consensum, seu ratificationem; Unde ajunt, Sponsos, post impetratam dispensationem, non posse resistere, quia, ea habita, statim consolidantur, seu absoluta evadunt sponsalia, atque adeo obligant. Alii verò cum Sacra Rota multos citante apud Dianam *g* requirunt novum consensum, vel ratificationem. Quare, si Sponsi nolent ratificare, possent resistere, quia antea, per hos Auctores, erat invalida ejusmodi sponsalia, cum fuerint inter inhabiles; ergo post dispensationem debent iterum celebrari, ut fiant valida: secus in sua invaliditate remanebunt.

Utramque sententiam probabilem iudico, ut iterum fufius, cum de simili quæstione circa ipsum Matrimonium agemus, *h* *ex h. Infra Tr. 4. de consensu. §. 3. 4. nu. 11.* explicabitur.

CAPUT IV.

De quibusdam pactis, quæ solent apponi in Sponsalibus?

1. **P**rimum pactum esse potest hujusmodi: *Si quis ex Sponsis recedat à Matrimonio, solvat interese lucri cessantis, vel damni emergentis, quod alter forte patietur ex recessu?*

Respondeo, hoc pactum esse legitimum: hæc enim non est pœna appositæ sponsalibus; quam nuper rejecimus, sed debitum justitiae; & etiam, præciso pacto, relatiendum; quare, tamen si videatur aliquantulum sic violari libertas Matrimonii, tamen cum id imbibatur in natura cujuslibet contractus, atque adeo in contractu sponsalium, nihil contra allatam responsionem.

2. Secundum pactum. *Promitto, te ducere cum pacto, ut parentes, vel consanguinei tui, sub pœna solvendi centum aureos, eurent, ut tu Matrimonium rē ipsa mecum contrahas.*

Respondeo, pactum esse legitimum, quia sic parentes, & consanguinei solum obligantur, curare, ut fiat Matrimonium; quod (si aliud non addatur, id est, sine minis, & violentia fiat) curare possunt sine læsione libertatis, ad quod dumtaxat curandum, obligantur ex illa promissione, ut notat Sanchez *k*

3. Tertium pactum. *Si mecum contrahas Matrimonium.*

CAPUT V.

De Dissolutione Sponsalium.

AD octo capita reduco causas, ex quibus queri solet; an dissolvere sponsalia sine culpa quis possit, quas jam suis paragraphis explicandas aggredior.

§. I.

PRIMA CAUSA.

Mutuus Consensus.

Inter Puberes.

1. Sponsalia à puberibus contracta, etià jurata, licetè dissoluntur mutuo, sed certè libero, & non coacto consensu, quo uterque velit à sponsalibus discedere, idque etià si in honorem Dei per vorum illa fuerint inita, ut si quis, voto addito, pauperem desponsaverit. Ratio est, quia semper intelligitur factum ejusmodi vorum sub conditione, si altera pars velit, ita S. Thom. & communiter.

2. Quare, si quis ex Sponsis, quamvis cum peccato, recedat à sponsalibus, poterit licetè alter si velit, & ipse ex se, sine officio Judicis, rescilire. Ratio est, quia jam sic sponsalium dissolutio erit ex mutuo consensu, licetè autem hic alter recedat, quia in l. Textu mentio dicitur, *Frangenti fidem servanda fides non est*, proponens

3. Dicitur autem recessus à sponsalibus duplici modo exhiberi potest. Primum, explicitè, quando scilicet quis expressis verbis negat, velle ad matrimonium procedere, & de hoc dictum est hæcenus. Potest Secundo implicitè, & interpretativè, quando scilicet, ita se gerit sponsus, ut facto ipso, sponsalia recusare censeatur, & certè etià tunc poterit relictus abnuere, & sic sponsalia dissolvere.

4. Hoc implicito modo recedit quis, vel ob nimiam dilationem, vel ob protectionem in regionem aliam, de quibus sigillarim est disserendum.

Quoad dilationem, qui differt inire matrimonium ultra terminum, qui fortè præfixus fuit (nam si præfixus non fuerit, dicam mox num. 6.) censetur à sponsalibus rescilire.

Ccc

Id,

trimonium, donabo tibi centum, secus nequam donabo.

Respondeo cum necessarià distinctione. Si ejusmodi pactum apponitur causa libidinis, idque constet, illegitimum est, & rejicitur à

lege. Si verò (ut solet communiter fieri) ad sit causa justa, ut si fiat dotis nomine, vel ad compensandam nobilitatem, vel juventutem, vel pulchritudinem, &c. legitimum est, & approbatur Cap. c. de illis. Lege Sanch. ubi multa habes de hoc pacto, quæ etià claud. de illis, & expendit Castrop. d.

4. Quartum pactum. Tecum contraham, si appositum in cohabitare mecum in meo r. g. oppido, nec alio c. Sanch. l. c. commigrare, promittas. Quid si addatur, sub dif. 33. & pœna solvendi centum? Respondeo, legitimum esse pactum, etià de habitatione perpetua, d. Castro d. illoque teneri conjuges, sequito Matrimo-

7. de spons. nio, nam voluntariè acceptari potest, & ex p. 10. Et in alio capite nullam continet injuriam. Ita c. Sanch. lib. Sanchez. & alii que. Quare si vir v. g. nollet de- r. mar. d. in dè pactum observare, non teneretur eum

40. Pont. sequi uxorem, & contra. Pœna autem illa sol- l. 1. r. 20. vendat, quia non est pœna appositæ pro sponsalibus adimplendis, quam supra rejeci- mus, sed pro prædictæ habitationis securita- te. Ita Averla. f. Intellige autem semper, mō- do nō adit rationabilis causa recedendi: puta

Lym. l. 5. sanitas, capitales inimicitie, & similes, nam r. 10. p. 3. tunc cum non adit culpa, nec pœnam subire c. nu. 5. debet conjux recedens, & obligabitur alter Castrop. l. eum sequi.

7. Hic enascitur sequens difficultas. Petrus, & Berta sponsalia sine ullo ejusmodi pacto contraxerunt, mox Petrus rogat, vel cogit sponsam, ut secum abeat in aliam regionem: obligaturne Sponsa illum sequi?

Respondeo, non obligari, & si Petrus discedat, solvi justè, & licetè sponsalia, etià jurata à Sponsa posse; quia quamvis uxor, modo g. infra explicando, obligetur sequi virum, non tamen Sponsa Sponsum. Ita Averla. b. Petrus vero peccabit, vel non peccabit, pro ut vera, & sufficiens causa illum excusabit, vel non excusabit ab ejusmodi discessu.

6. Sed quid Juris, si nullo ejusmodi præcedente pacto, inearit Matrimonium, semperne conjuges mutuo se debent sequi alio commigrantes? Respondeo, de hac re infra dicam.

Tamburinus de Sacramentis.

Id, quod, ut explicatius habeas fac, sic contracta fuisse sponsalia; *Spondemus intra annum inire matrimonium*, elabatur autem annus, nec alter è Sponsis compareat ad matrimonium celebrandum, inquiri, an statim primo die, immo primâ horâ post annum: iudicâdus hic sit, plus justo differere; atque ad eod licitum sit alteri, recedete, & sponsalia dissolvere.

5. Affirmativè responder cum S. Thoma ex Sacro *a* Textu: ubi cum jubeatur quidam puniri, qui, relictis prioribus spōsalibus, evolavit ad aliud matrimonium, additur, nisi forsitan terminum præfixit, nec per eum stetit, quin ad præfixum terminum matrimonium consummavit. Quam decisionem adeo strictè excipit Coninck. *b* ut etiam si justam causam alter habuerit differendi, adhuc doceat, alterum posse licitè resiliere, & dissolvere sponsalia. Verum nec illam communis opinionis doctrinam indistinctè recipere, nec huic strictæ acceptioni acquiescere; putarè enim Primò, duos, vel tres, (seu certè paucos dies) ubi aliud incommodum non apparet) non afferre dilationem plus justo, quia communiter (nisi aliud expressum ex pacto fuerit, præfixio ejusmodi termini in re nostra, ut in similibus commerciis humanis, non intelligitur cum tanto rigore, ut pauci dies contumacem hominem reddant. Putarem Secundò, contra Coninck. Id multo magis esse, si addatur causa rationabilis differendi; tunc enim æquitas vult, ut relictus non sit adeo rigorosus, ut modicam dilationem habeat pro contumacia. Expenfis ergo, damno, vel molestia, vel periculo incontinentiæ alterius, ac necessitate, qua urgetur, qui differt, & similibus, judicet prudens, an sit notabilis dilatio; & quidem in utroque foro. In dubio autem recurratur ad Judicem modo mox dicendo num. 10.

6. Quod si terminus nullus præfixus est (in quo casu, ut supra diximus, celebrandum est matrimonium, quam primum sine magno incommodo potest, præsertim altero requirente) difficilius est, dignoscere; quantum temporis spatium sit expectandum, ut plus justo longior existimeretur dilatio.

7. Dico nihilominus pari modo, ac dictum est nu. 5. sine, id esse omnibus expensis *d* C. Sicut. dijudicandum; quare licet biennium non censetur nimium à lege, & immo, nec à

quinguentium, quia tunc fortasè ex circumstantiis eo tempore præsentibus ita iudicari potuit, tamen multo minus spatium regulariter sufficiens erit, quod ut dixi, à viro prudenti singula considerante decernatur. Lege Sanc. Layman, Rebellium, Gutteres, aliosque cit. à Castrop. *e*

8. Quoad profectiōem in regionem aliam. Qui ex Sponsis alio commigrat, diuque abest à loco, ubi matrimonium erat contrahendum, renunciare præsumitur, immo factò ipso renunciat sponsalibus; nam propterea alterum à promissione, etiam rata, liberat: qui sic liberatus potest ex se sine Judicis officio, liberè, ad alias Nuptias se convertere.

9. Sed quænam temporis diurnitas ad hoc sufficiet, ut nimirum profectio prædicta ita longa existimeretur, ut contumaciam importer?

Respondeo. Lex *f* Civilis significat, non sufficere minus triennio, & alibi *g* non sufficere minus biennio: sed standum est Legi *h* Canonice, & quidem in utroque foro, quæ absolutè concedit Sponsæ, posse dissolvere sponsalia, quando alter Sponsus alio se confert, his verbis: *De illis, qui promittunt se mulieres ducturus, & postea dimittunt terram, se in partes alias transferentes, &c. Liberos erit mulieribus ad altera se Vota transferre.*

10. Verum adhuc urgeo, & inquiri, quod nam tempus requiritur, ut terram quis dimisisse censetur? Respondeo, id, non alio modo, cognosci posse, quam ex iisdem, vel similibus circumstantiis, quas modo diximus nu. 5. In dubio autem recurratur ad Judicem, cujus auctoritate causa dissolventi sponsalia desinatur; & certè prudenter muneri Iudex satisfaciens suo, si absentem Sponsam, vel Sponsam (in hoc enim sunt pares, licet Canones communiter loquantur de maribus, qui facilius alio proficisci solent) per intermuncium, quando potest, moneat, terminumque competentem præferbat, quo elapso, libera pronuncietur Sponsa, vel Sponsus.

Inter Impuberes.

11. Atque hæc de sponsalibus contractis à puberibus. At, si qui impuberes, modo supra explicato, sponsalia iniverint, non possunt, etiam mutuo consensu, ea dissolvere, dum sunt impuberes. Ita desinuit Sacer

Textus.

a Exc. Si-
cui do
sponsal.

b Coninck.
disp. 23.
du. 6. nu.
47.

e L. Si is.
C. de Spōs.
d C. Sicut.
de Spōs.

c Castrop.
d de Spōs.
p. 23.

f L. 1. C. de
Except.
g L. 1. de
Sponsal.
h Cap. de
illis de
Spons.

a C. de il- Textus. a Ratio autem definitionis fuit, ne in
lis, c. d. eo infirmæ ætatis debili iudicio imprudens
mob. de De- esset mutatio. Quando tamen, quilibet ex ip-
ponsim- sis attingit pubertatem, potest validè, & licitè
sub Sanc. statim dissentire, & sic dissolvere sponsalia,
si se lib. 1. ita ut, quamvis alter, sive pervenerit, sive non
mat. d. 51. pervenerit ad pubertatem velit in sponsalibus
 persistere, tamen jam dissoluta ea omnino in
 utroque foro sint. Ita deciditur in Textibus
 citatis. Ratio autem Decisionis fuit, quia
 sponsalia impuberum, cum sint irrita in ea de-
 bili ætate, non debent esse adeo firma, ut ad
 eorum dissolutionem, non sufficiat alteru-
 trius dissentus maguro, id est, pubertatis tem-
 pore habitus.

12. Dixi (*statim*) nam secus approbare vi-
 debuntur sponsalia; nisi ducatur excusatio,
 ab inadvertentia, vel ignorantia, vel bona fi-
 de, qua quis credat, se posse ex intervallo dis-
 sentire. Ita Averla b

13. Dixi iterum (*statim*) quod est morali
 modo sumendum; ita ut ejusmodi dissensus
 valide, & licitè exhiberi possit intra tres dies
 ante, vel post pubertatis ætatem, ut idem ibi-
 dem notat: & meritò, id enim dicitur in jure
 fieri statim, quod intra triduum fit, (nisi ta-
 men, ut ego interpretor, aliqua urgeat cir-
 cumstantia, vel negotii qualitas contrarium
 perluadeas) ita in jure, illud (*incontinenter*)

e L. Fin. de explicatur e triduo, & illud (*illico*) explicatur
Errore infra triduum, ut docent Canonistæ *e in C.*
Advocati. de illis, modo citato, notatque Mandosius, f. di-
d. L. Fin. cens statim aliquod probari, quod infra tres
Cod. de lu- dies probatur.

14. Quid si pubes contraxerit cum impu-
 bere, & Sponsus impubes perveniens ad pu-
 bertatem approbaverit sponsalia, poteritne
 pubes, se solo, dissolvere sponsalia? Respon-
 deo, non posse, quia hæc facultas valendi, se
 solo, ea dissolvere concessa est, dumtaxat impu-
 beri non approbanti sponsalia, quando at-
 tingit pubertatem, ut jam dictum est satis,
 non vero puberi.

15. Quod si sponsalia contracta fuerint
 ante septennium, idque ante usum rationis,
 cum irrita sint ipso jure; nec ullam obliga-
 tionem inducant, nullius consensu indigent,
 ut dissolvantur.

16. Denique, quando dicimus, impu-
 berem, cum pervenerit ad pubertatem, licitè
 resiliere posse à sponsalibus, queri potest,
 an comprehendamus casum, quo impuberes

dicti interpoluerunt suis sponsalibus jura-
 mentum?

17. Respondeo. Sanchez g aliiquæ citati à h g Sanchez. li.
 Castropalao ajunt, non comprehendi, quare i. matr. d.
 tunc non posse eos licitè sine mutuo consen- 51. nu. 22.
 su à promisso matrimonio recedere. Pontius h Castrop. d.
 1. de spons.
 1. autem, quem sequitur cum aliis idem Ca-
 stropalaus k allert. comprehenditque aded pu. 17. n. 8
 licitè posse resiliere, ac si juramentum non ad-
 1 Pont. li.
 fuisset, id, quod probabile esse, idem Sanchez 12. c. 9. n.
 ingenue faterur. 7.

18. Hanc posteriorem sententiam proba- k Castrop.
 biliorem pronuncio; quia jus, l in quo funda- n. 9.
 tur sententia prior id clarè non decernit, & ex l C. Ex lit.
 alia parte, alibi dictum est, & omnes ex aliis de Spons.
 juribus m docent, juramentum sequi natu- m C. Quæ-
 ram actus, cui adhæret, nisi a jure contrarium admedium
 dispositum fuerit. Cum ergo sponsalia impu- de jure su-
 berum sint irritabilia, etiam per unum ex rando L.
 sponsis, qui pubertatem attingit, ejusmodi fin. C. de
 etiam erit juramentum illis adhærens. non nu-
 merat pec.

§. II.

SECUNDA CAUSA.

Religionis ingressus.

Ubi

DE EIUSDEM VOTO.

1. **H**ic, alterum est certum, sub controver-
 sia alterum. Certum est n dissolvi rite, n Defini-
 & licitè sponsalia per solemnem professio- tur c. 2. de
 nem Religiosam, sicuti, ut infra dicemus, ma- Convers.
 trimonium ratum. Et ratio valde congrua est, conjugat.
 quia debuit cuique relicta qui facultas assumē- o G. Hur.
 di statum Religiosum, qui singularem conti- dis. 2. de
 ner status Excellentiam. Idem ergo erit, ut matr. diff.
 notat G. Hur. o per vota biennii Societatis 6. inito.
 Iesu, quæ verum Religiosum efficiant, & p Bull.
 post Bullam p Gregorii XIII. irritant Matri- Greg. xiii.
 monium, quod forte post illa contraheretur. Ascenden-
 non autem per ea biennii vota dirimi matri- te Domie.
 monium ratum, quamvis hoc dirimatur à so- no.
 lemnii Professione, infra explicabimus Tract.
 7. c. 6. §. 2.

2. Quid si præ dictis sponsalibus additum
 fuit juramentum? Respondeo. Idem fore
 dicendum, quia, ut modo diximus, juramen-
 tum sequitur naturam actus, cui adhæret, &
 Ccc 2 ita te-

a *Castro*.
disp. 1. de
sponsal. p.
16. n. 5.
quibus
vide G.
Hur. d. 2.
d. matr.
diff. 5. nu.
17.
b Ave q. 7
de Spons.
sec. 12. V.
Secundo.

ita tenet Sanch. Coninck, Pontius cum Castropalao. *n.*
 Non igitur assentior Rebellio, aliisque citatis ab Aversa *b* dicentibus, esse obligationem, immo, nec Scoto apud eosdem dicenti, esse consilium, si prædictus, qui sponsalia juravit, procedat ad matrimonium, ut sic servet juramentum; nam deinde, inquit, antequam illud consummet, Religionem ingredi poterit, non, inquam, assentior, quia sic delusoriū actum ageret, animum habens matrimonium deferendi. Præterquam quod Sponsam deciperet, quæ nunquam matrimonium contraheret cum viro, hunc animum habenti.

3. Quando Religionis electionem concedimus dictis Sponsis, semper excipimus, modo alteri ex Sponsis non interfit matrimonium celebrari: puta, si necessarium sit matrimonium ad honorem sponsæ à te fortè cognita, & ad legitimandam prolem fortè natam, &c. sed hoc non est vi sponsalium, est enim ex vi damnorum illatorum, &c.

Ingressus in Novitiatum.

4. Alterum, quod controversatur est, an id non solum concedatur solemnī professioni, sed etiam ipsi ingressui in Novitiatum? Respondeo, Plures eaque concedunt. Plures *d.* tamen concedere, omnino renunt.

5. Sed verius, & probabilius sic distingue, e vel loquimur de eo, qui manet in sæculo; & de hoc dicito, liberum manere à sponsalibus, ac posse, si velit ad aliud Matrimonium se convertere. Ratio est, quia alter, dum Novitiatum ingreditur, recedit à sponsalibus; ergo, si alter etiam & ipse recedat, jam mutuo consensu erunt sponsalia dissoluta. Quod si ille fictè, id est, non cum animo proficendi ad Novitiatum se contulit; adhuc is, qui remanet in sæculo, poterit licitè recedere, quia in sponsalibus semper imbibitur, ut mox dicemus, conditio, nisi res sine notabiliter mutata. At per dictū fictum ingressum mutata sunt nimis manifestè res. Primum, quia Sponsa v. g. quæ remanet in sæculo, deberet expectare finem Novitiatum alterius. Secundò, deberet, nubere ei, qui Monachus fuit. Tertiò, deberet, nubere ei, qui illam despexit, dum per fictum ingressum eam deserere voluit.

6. Vel loquimur de eo, qui Novitiatum assumpsit, & de hoc dicito, quamvis licitè in-

grediatur, tamen ipsum non esse liberum absolute à sponsalibus, sed si fortè egrediatur ante professionem, debere observare promissionem datam alteri, si alter velit. Ratio potissima, præter cæteras est, quia ingressus in Novitiatum non solum sponsalia ex sui natura, cum Novitius possit egredi, & sponsalia adimplere. Neque ex jure positivo: illud enim, quod modo dixi, concedi à jure professionis, non potest extendi ad Novitiatum; tum quia, quæ pendet à jure positivo non possunt extendi de castro in casum; tum quia disparitas est manifesta, nam professio constituit statum perpetuum, quod non constituit Novitiatum.

Votum assumendi Religionem.

7. Inquires. Si professio Religiosa dissolvit sponsalia, dissolvitne etiam Votum simplex eandem assumendi?

Respondeo, cum distinctione, quæ consequitur ex dictis. Vel enim est sermo, An licitè ejusmodi Votum emittatur à Sponsis, & Ajo, licitè emitti; quia sicuti licitum est Sponsis, profiteri in Religione, ita, & illam vovere, præcindendo ab aliquibus circumstantiis, quæ illud inficerent, qualis esset, fuisse à Sponsa Sponsam violatam, de quibus alibi *f. d. i. Decal. l. 1. §. 3. a. nu.* dictum est id, quod ego iterum, iterumque monere *g. solco.*

Vel sermo est, An eo ipso dissolvantur sponsalia: & Ajo, licet alter, qui non vovit, possit, si velit, recedere à sponsalibus, quia, ut modo in simili diximus, alter per prædictum Votum jam renunciat Matrimonio, atque ad eò nunc pro dissolutione jam mutuo consensus adesse; Tamen, non eo ipso consurgeret dissolutio; Nam si is, qui Religionem vovit, in nulla fortè ex Religionibus admittatur, seu, quoquo modo à Religione liber egrediatur, debet stare initis sponsalibus, si alter, qui remanet in sæculo, sic velit. Ratio est eadem, quam modo dixi de Novitiatu, quia Votum prædictum, nec ex natura sua habet sponsalia dissolvere, neque ex jure Ecclesiastico, cum nullibi in jure hoc privilegium ejusmodi voto concedatur. Ità *Castrop. b.*

8. Quæres. Si quis vovisset Religionem assumere, ut etiam si quis vovisset ordinari in Sacris, & deinde contraheret sponsalia, validane essent hæc sponsalia, & ad illa revertere, is, qui vovit?

Respon-

o *Sanc. l. 1.*
matr. dif.
42. alisq.
apud Ca-
strop. d. 1.
de Spon. p.
18. n. 1.
d. Apud
Castrop. l.
c. n. 2.
e Cum
Castro. l. c.
n. 4.

Respondeo. Nec valida erunt, nec ad illa tenebitur, etiamsi illa jurasset, quia tunc, sponsalia subsequencia Votum, sunt de re illicita. Si tamen præter dicta sponsalia intercessisset defloratio: vel quid simile, alia profusus esset ratio, de qua ego a alibi plenè disserui.

§. III.

TERTIA CAUSA.

Ordo Sacer.

1. Posito, quod Ordinem Sacrum susceperis, non est dubium sponsalia remanere dissoluta, quia jam assumptus est status Matrimonio infociabilis. Ordinem Sacrum dixi, per Minores enim ea non dissolvi, cum illi statum Nuptiis incompatibilem non constituunt, certum est. At controversia esse potest, an eundem Ordinem Sacrum Sponsus licitè possit, in vita Sponsa, suscipere?

Respondeo licitè, ex Pontio Layman, aliisque citatis à Castropalao, b & ex Diana, aliisque, quos citat, sequiturque Averfa. c Ratio est, ajunt, quia etiam status, quem affert Ordo Sacer est admodum perfectus, & statui Religioso æquipollens. Sed illicitè ex Sanchez. Coninck Rebello, Castropalao eos ibidem citante, quibus adde Gaspar d Hurtadum. Ratio est, inquit, quia Ordini Sacro, tametsi perfectum certè statum vivendi is contineat, non conceditur à jure, sponsalia dirimere, cum è contra statui Religioso, propter ejus peculiaritatem, singularemque perfectionem, id concedatur in supradicto Textu. e

Utraque sententia sua probabilitate non caret.

Votum assumendi Ordines Sacros.

2. Quid de Voto assumendi Ordines Sacros? Respondeo. Si Votum fuerit emissum ante sponsalia jam modo dixi, si vero postea, allati Doctores non præced. cum Pontio, & Layman consequenter dicent, & quidem probabiliter, ejusmodi Votum licitè emitti à Sponsis, & debere ab iisdem observari, & per illud eodem modo dissolvi sponsalia, quo ibidem num. 7. diximus de Voto ingrediendi in Religionem. At verò Doctores eodem numero præced. allati cum Sanchez. & Castrop. g

consequenter, & item probabiliter, docebunt, illicitè emitti: unde illud non acceptari à Deo, nec per illud dissolvi sponsalia. Ratio utriusque sententiæ est, quia cum prior concedat licitè dissolvi sponsalia per ipsum Ordinem Sacrum, licitè etiam concedet per ejus Votum; cum verò posterior neget id Ordini Sacro, negabit etiam ejus Voto.

3. Gaspar h Hurtadus ait, etiam in hac h G. Hurf. sententia posteriori, mortua uxore, debere loc. cit. Sponsum suscipere Ordines ad observandum Votum, quod non potuit tempore vitæ uxoris adimplere; Sed est distinguendum. Si enim vovit suscipere Ordines pro tempore, quo fortè superviveret uxori, obligatur, ut in simili dicam non è multò post; quia sic promissum i Infra §. 5. Votum est de re bona; At si promittit absolute nu. 2. pro omni tempore, cum Votum sit de re mala, Votum non substat, quia in hac sententia fit contra Jus Sponsæ; atque adeò nunquam obligare poterit.

§. IV.

QUARTA CAUSA.

Votum simplex Castitatis, seu Cœlibatus.

1. Assero Primò, probabile esse per Votum simplex Castitatis, seu Cœlibatus post sponsalia emissum dissolvi ex utraque parte sponsalia, & illud licitè emitti ab altero ex Sponsis, etiam altero renuente. Ita docent plerique cum Averfa. k Ratio est, inquit, quia per ejusmodi Votum assumit quis statum, valde perfectum, & Deo gratum quo eidem Deo se illi offert: sicuti (quamvis perfectiore modo) facit is, qui se dedicat Deo per professionem Religiosam.

2. Moneo autem, hanc sententiam habere locum in foro conscientie tantum, nam in foro externo quis Judex credat, te vere ob Votum simplex Castitatis sponsalia deserere.

3. Moneo item, habere locum in voto facto ob cultum Dei, seu animæ salutem, secus, si ob odium Sponsæ, vel quid simile; tunc enim non esset Votum, ut alibi explicatur, cum disputatur de Voto.

4. Atque has duas monitiones habere debere etiam locum in præcedentibus Votis assumendi Religionem, vel Ordinem Sacrum, jam vides.

Cœ 3;

5. Affe-

2 Lib. 7. in
Desal. c. 5.
§. 3. à nu.
34.

b Castrop.
l. c. p. 19.
c Aver.
qn. 7. de
Sponsal.
l. c. 12. V.
Dici ta
men.
d Hurt. d.
2. de matr.
diff. 4.
e C. 2. de
curatorat.
conjugato-
rum.

f Movo §. 2.
nu. 8.
g Castrop.
l. c. n. 3.

k S. Tom.
Vasq.
Suar. Bo-
nacin.
Pontius
quos citat,
sequiturq.
Avo. l. c.
V. sed di-
cendum.

5. Ailero Secundo, probabile item esse, illicitè, & invalidè emitti, ejusmodi Votum Castitatis, seu Cœlibatus post sponsalia, undè per illud ea nequaquam dissolvi.

Ratio hujus probabilitatis est, quia non sufficit quæcunque perfectio operis ad tollendam obligationem Justitiæ, qualis invenitur in sponsalibus, sed id debet in jure concedi, seu declarari ab Ecclesia. Cum igitur videamus, id certò Ecclesiam concessisse professioni Religiosæ, & consequenter ejus Voto, Voto autem simplici Castitatis, id clarè concessisse non videamus, consequenter dicimus, hoc Votum ejusmodi prærogativa carere. Dixi, clarè, nam Textus *In c. veniens. Qui Clerici, vel voventes*, quem inducunt Doctores a allati num. 2. profectò aperte non loquitur, ut Castrop. b expendit.

6. Ex priore sententia sequitur, Sponsum emittentem post sponsalia hoc Votum, remanere, liberum ab illis, ipsaque sponsalia esse prorsus dissoluta, atque adeò alterum Sponsum, qui Votum non emisit, posse licitè, & validè aliàs Nuptias sibi procurare.

7. Ex posteriore verò sequitur, ejusmodi Sponsum non remanere liberum à sponsalibus, debere procedere ad Matrimonium, si alter velit, sponsaliaque ipsa non fuisse dissoluta Lege Castrop. qui advenit, hunc post Matrimonium reddere posse debitum, sed non petere, & obligari ad petendam dispensationem, ne permaneat in periculo continuo incontinentiæ.

8. Ex iis sententiis, elige quam mavis, modo advertas hæc dicta esse, præscindendo ab alio damno. Nam, si copulam quis v. gr. à Sponsa habuit, immò à quacunque cum promissione Matrimonii, sanè is, nec per simile Votum Castitatis antecedens, nec per consequens promissionem Matrimonii poterit à Nuptiis liberari, Sponsa nolente, sed de hac re dixi latè alibi. c

9. Denique Cajetanus indicat, etiam per merum propositum servandi Castitatem, seu vitam cœlibem, dissolvi licitè posse sponsalia, ita, ut, solo amore castè vivendi, possit Sponsus, vel Sponsa recusare Nuptias promissas. Sed non est à nobis audiendus, sicuti non auditur ab Averla, d Nam ejusmodi propositum, non inducit statim impossibilem cum Matrimonio, & tanta concessio à nullo jure illi facta esse probatur, & denique obli-

gatio orta ex Justitia, quæ invenitur in sponsalibus, vincit non potest à proposito exercenda cujuslibet virtutis, ad quam quis non obligatur.

§. V.

QUINTA CAUSA.

Matrimonium, vel Sponsalia cum alio contracta.

1. Certum est Primò, quando alter ex Sponsis Matrimonium de præsentibus cum alio contrahit (sanè cum peccato, quia, ut supponimus fidem sine causa sufficienti alteri datam frangit) valere Matrimonium, dissolutaque esse illa priora sponsalia, quamvis jurata, licitèque alterum posse sibi de alio conjugè providere. Ratio est clara, quia sponsalia priora non sunt impedimentum dirimens, cum tamen Matrimonium jam actu consistens (nam mortuo conjugè, an obligetur hic redire ad prima sponsalia dicam à numero 4.) dirimat aliud Matrimonium, cum illud reddat impossibile.

Quod si dictum Matrimonium, post prædicta sponsalia inritum, fuisset nullum, quia v. gr. contractum fuisset cum consanguinea; tunc certè illa non dissolverentur. Quare qui dictum Matrimonium attentavit, redire cogitur ad Sponsam, licet hæc non obligetur illum admittere, quia potest uti jure suo non servandi fidem illi, qui prius fidem frangere voluit.

2. Certum est Secundo, sponsalia posteriora inrita etiam cum juramento post sponsalia priora, esse ex se nulla. Ratio est, quia posteriora sunt illicita; ergo non obligantia, atque adeò nulla. Adde, in pari casu debere prævalere priorem promissionem, utpotè, tempore, præcedentem, juxta vulgatum jus. *Qui prior est tempore, prior est jure.* Non ita in Matrimonio; illud enim, quamvis post sponsalia cum alio inrita, contrahatur, est validum, atque adeò, cum Matrimonium sit vinculum indissolubile, semper tale remanebit, & sic semper excludit quæcunque sponsalia cum aliis.

Hæc sunt facilia, & quibuscunque obvia, supersunt tamen difficultates sequentes.

PRIMA

a Less.

Laym.

Sanch. a-

liquo ap.

Ave. l. c.

Alii apud

Castrop. l.

c. p. 20. n. 6

b Castrop.

loc. cit. n. 5,

c Lib. 7.

Decal. c. 5.

§. 3. à nu.

34.

d Ave. l. c.

V. Septimo

demum.

PRIMA DIFFICULTAS.

An Sponsalia reviviscant?

3. Titius Sponsus Bertæ, Bertam deserens contraxit Matrimonium de præsentibus cum Antonia. Post duos annos Antonia excessit à vita (idem esset, si legitime professionem emisisset) Bertæ autem Titium compellit ad Matrimonium sibi ante duos annos promissum, obligabiturne, saltem in foro conscientiæ Titius illam ducere?

a. Sanch. d. 1. matr. d. 48. no. 3. aliquo sp. Cast. l. 1. mox citatur d. b. Castrop. de spons. d. 1. p. 21.

Respondeo. Non obligari, docet Sanch. obligari, docet Castropalaus. *b. Ratio Sanchez potissima est, quia, ut habent jura, obligatio semel extincta non reviviscit: At jam illa sponsalia per Matrimonium cum alia contractum extincta fuere; ergo, &c. Adde, adesse aliquos Sacros Textus pro hac sententia.*

aver. q. 8. de matr. s. 1. 3. v. Tertio. G. Bar. d. 2. de matr. d. 7. c. Quæ res s. aream s. de solut. n. 10. C. Quæ res de consec. d. 1. Quæ res. C. de rei vindic. l. 1.

Ratio Castropal. est, quia gratis dicitur, extinctam esse obligationem priorum sponsalium; fuit enim solum suspensa, donec duraturum erat impedimentum illud, id est, Matrimonium subsecutum cum alia conjugis; At, eo jam ablato, per mortem conjugis, suum effectum habere debet.

4. Confirmat Castropalaus sic. Si equum Petro promittas, vel vendas, qua promissione, vel venditione non obstante, Francisco eundem equum venderes, & traderes, Francisco equus erit, ut deciditur in *d. jure*; At si Franciscus equum tibi reddiderit, cui dubium erit, te obligatum esse Petro equum reddere, & priorem promissionem, & venditionem exequi, siquidem id facere potes; ergo ita in casu nostro.

5. Confirmari item potest alio exemplo, cui Sanch. l. c. pace tanti viri, valde frigide respondet. Sic enim argumentor: Is, qui vovit Castitatem, & deinde ducit uxorem, hac mortua, debet redire ad Votum promissum, ut omnes docent. Ergo pari modo, mortuo conjugē debet redire ad sponsalia antea rite promissa. Huic argumento, respondet Sanchez aserendo disparitatem, quia nimirum votum Castitatis est diversæ rationis à Matrimonio; at sponsalia, & Matrimonium non sunt rationis diversæ, unde non est mirum (ait) si hic extinguantur per Matrimonium sponsalia, ibi verò votum suspendatur dumtaxat. Ve-

rum, ut dixi, satis frigida est responsio. Quid enim ad rem hanc operari plus potest diversitas, vel identitas illa, si utrobique urget antea facta promissio?

6. Hæc sententia Castropalai, mihi magis animo sedet, illam Sanchez propter ejus, & plurium aliorum auctoritatem, non possum non vocare probabilem. Ad Textus, qui contra Castropalaum afferuntur numero 3. dic, per eos solum definiti, contrahentem cum aliqua Matrimonium de præsentibus non posse ab illa separari, ut priori Sponsæ nubat, quod certum esse jam dixi numero 1. At verò, an per dictum Matrimonium solvantur sponsalia antea celebrata, an potius suspendantur, nihil jura definiunt.

SECUNDA DIFFICULTAS.

Quæ Sponsalia præferuntur, priora sine copula, an posteriora cum copula?

7. Cajus Catharinam desponsavit, mox per secunda sponsalia, utique cum peccato, promisit Nuptias Bertæ penitus insciæ priorum sponsalium, eamque sub hac promissione cognovit; & quia res occulta nequaquam fuit, ad Judicem confugiens utraque mulier, sibi exposcebat pro viro Cajum: quam ergo in utroque foro Cajus ducere obligabitur, præsertim nunc post Tridentinum?

8. Dixi (Bertæ penitus insciæ) nam, si scivisset, cum sic fuisset in culpa, non esset in utroque foro Bertæ ullatenus audienda. Dixi item (post Tridentinum) nam antea (immo, & nunc ubi Tridentinum non est promulgatum) sponsalia per copulam transibant in Matrimonium de præsentibus. Quare tunc hic casus coincidisset cum præcedente affato numero 1.

9. Sed jam Respondeo ad casum propositum. Pontius, & alii, quos citat, & excipit Castropal. fluctinant, solvi priora sponsalia, idque propter damnum illatum posteriori Sponsæ, ob habitam cum Sponsò copulam, quod damnum reparari non potest, nisi per subsequens Matrimonium. Quare in hac sententia Cajus est Bertæ concedendus, nisi forte idem Cajus Catharinam cognovisset; tunc enim prævalere non est dubium priora sponsalia.

10. San

a Sanoh. li. 1. matr. d. 49.
b Aversa l. c. V. Sex. 10.
 10. Sanchez a verò, & Aversa b alios citantes docent non dissolvi, adeoque Cajum in quocunque foro esse Catharinæ reddendum. Ratio est, quia jus prioris sponsaliti, ne unquam quidem, diminui potuit per secunda sponsalia injustè inita, & profus nulla, unde impedimentum publicæ honestatis non parientia. Cajus ergo alio modo, augendo dotem, consulat Bertæ.

11. Illud faterur hæc sententia posterior, si fortè magnum periculum imminet Bertæ, Catharinæ vero nullum, vel leve damnum ex privatione conjugii cum Cajo, tunc per accidens prævalituram conditionem Bertæ, quatenus, ob charitatem, Catharina debeat priora sponsalia remittere, ut à damno tam gravi Bertæ liberetur. Atque hanc solam doctrinam fortasse admittit Diana, e si attentè legatur, quamvis, multis citatis, videatur esse in priori sententia.

c Dian. p. 11. tr. 2. ref. 70.

12. Objicies contra hanc posteriorem sententiam Sanch. Diximus a alibi cum communitate sententia, si quis post Vorum simplex Castitatis Deo promissum violavit honestam puellam sub promissione Matrimonii, debere postponere Vorum, & puellam ducere. Ergo multò magis idem debet quis in simili violatione facere post sponsalia homini promissa.

13. Respondeo, disparitatem ibidem à me insinuatam fuisse, nam Vorum cum obliget ex virtute Religionis, circa Deum, qui non est tam rigidus exactor, ut homo, quique benigne judicatur suum jus remittere in concurrentia juris justitiæ, quod est homini servandum, non adeò urget, ut promissio facta homini, qui non facit suum jus remittere presumitur, quare hæc semper urget fortius. Alias Responiones lege apud Aversam citatum.

14. Objicies iterum cum Castropalao loco cit. contra hanc eandem sententiam Sanchez. Si equum Petro liberaliter promissum vendas Joanni, pretio accepto, & consumpto, equum Joanni tradere obligaris, *Argum. l. Quoties c. de re vindic.* Ubi res solum vendita uni, sed alteri, & vendita, & tradita, huic debetur. At per priora sponsalia te in Matrimonium promissisti, per secunda vero te quasi vendidisti recepto pretio copulæ; quin immò, & tradidisti te, seu corpus tuum, si non, quoad dominium, saltem quoad usum. Ergo

hæc secunda sponsalia exequi debes, non priora.

15. Respondeo, falsum est; priora sponsalia comparari posse promissioni liberali dando v. gr. equo; quamvis enim ea habuerint initium à libera voluntate; tamen cum sint onerosa, sanè obligantia sunt, & merè liberalia non sunt, posita repromissione alterius. Falsum item nihil pretii recepisse Sponsum in prioribus Sponsalibus, ut videtur supponere Castropalaus; recepit enim repromissionem, quasi pretium suæ promissionis. Falsum denique, se Sponsum quasi vendidisse, recepta copula, quasi recepto pretio; non enim potuit seipsum, quasi vendere huic, si antè, se, quasi vendiderat, seu, ut ita loquar, se inceperat vendere alteri. Neque faveret præsentia huic venditioni, Sponsum tradidisse usum sui corporis; cum enim id fuerit contra jus prioris Sponsæ, nihil absolute suum tradidit, at verè tuum equum tu Joanni tradidisti in exemplo adducto. Traditio igitur illius usus corporis nullam legitimam possessionem peperit, atque, ac non confluit possessio legitima, quando quis rem furto oblatam, etiam accepto pretio, alteri vendit, & tradit.

16. Ex dictis posterior, hoc est, Sanchez sententia est absolute præferenda. Verum, si posterior Sponsa copulam passã pateretur grave damnum, prior verò nullum, vel satis leve, rediret doctrina modo data num. 11.

TERTIA DIFFICULTAS.

An aliquando valeant secunda Sponsalia?

17. Franciscus sponsalia legitime inivit cum Antonia, deinde alia nova inivit cum Bertæ, sanè cum peccato. Sed quid deinde consecutum est? obiit Antonia, seu Religionem professã est, seu libere, & volens recessit a sponsalibus, & Franciscus interrogavit Theologos, an obligaretur ex vi prædictorum Sponsalium posteriorum, quamvis cum peccato initorum, Bertam duceret?

18. Responder. Rebellius, e Franciscum obligari Bertam ducere, quia nova illa sponsalia, licet non valuerint eo modo, quo facta sunt, valuerunt tamen eo modo, quo valere potuerunt, juxta illud juris vulgatum: *Actus, qui non valet eo modo, quo fit, valet eo modo, quo potest*, ut supra f. diximus. At jam mortua priorè

priore Sponsa, potest valere, & effectum suum consequi posterior facta promissio; ergo debeat.

19. Verum respondent alii cum Castropalao, non obligari, etiam si juramentum adhibitum fuerit, quia illa nova sponsalia nullo modo valuerunt. Quare non possunt deinde fieri valida solum ob mortem, vel mutationem prioris Sponsæ, juxta illud non minus vulgatum juris. *Quod ab initio fuit invalidum, tractatu temporis non convalescit.*

20. Ad jus allatum à Rebello respondet hæc Castropalai sententia, illud esse verum, quando actus, dum fit, partim potest valere, partim non ita: nam tunc valebit secundum id, quod valere potest. At in casu nostro nullo modo, ne in parte quidem valida sunt illa sponsalia absolute facta.

21. Posterior sententia ex dictis, cum in illa convenient, Sanchez, & Pontius, alias oppositi, magnum signum habet, quod vera sit, & à nobis omnino excipienda.

22. Adverte tamen illud (absolute) quod modo dixi, nam, si nova sponsalia addita conditione, sic Franciscus iniisset: *Ego promitto tibi Berta conjugium, si foris Catharina mea Sponsa moriatur, seu remittat promissionem illi à me factam, seu Promitto tibi Berta conjugium pro tempore, quo legitime ero solutus à sponsalibus à me cum alia factis.* Si, inquam, sic sponsalia hæc nova iniisset, valida fuisset promissio, & tunc, mortua, vel animo mutata Catharina, obligaretur Franciscus ad ducendam Bertam, quia, si tunc ejusmodi intentionem habuit Franciscus, valide contraxit pro tempore illo futuro.

23. Quid, si esset, omnibus expensis, dubium, an Franciscus habuerit intentionem hanc?

Respondeo. Aversa loco citato ait, Franciscum debere præsumi, illam habuisse, atque adeo obligari ad ducendam Bertam; si enim præsumeretur non habuisse, præsumeretur delictum injustitiæ contra priorem Sponsam commississe: at in jure delictum nunquam præsumitur, nisi certo constet.

24. Verum, esto, nolim, nec possim præsumere Francisci delictum, & esto, sic debeat in judicio pronuntiare Judex, qui animum internum non videt, adhuc tamen *Tamburinus de Sacramentis.*

dubium remanet, an re vera Franciscus se obligaverit Bertæ, necne, & sic dubitatur de ipsa substantia obligationis, seu promissionis obligantis. Quare recurrit quaestio, an pro foro conscientia debeat prævalere certa libertas Francisci contra dubiam promissionem? Sed id in simili dictum à nobis est paulò ante.

b Sup. c. 1.
§. 4. n. 10.

QUARTA DIFFICULTAS.

Sponsalia inter impeditos sub conditione, si Papa dispensaverit, An prævalent posterioribus inita inter non impeditos?

25. Cæsar sciens Lucretiam sibi esse consanguineam, eam, nullo designato tempore, desponsavit sub conditione, *si Summus Pontifex dispensaverit.* Interim, antequam dispensatio expedita fuerit, nova sponsalia cum Berta nullo affecta impedimento contraxit. Obtena jam dispensatione, poteritne Cæsar Bertam potius (ut optat) ducere, quam Lucretiam?

26. Respondeo, mihi certum esse cum Diana, e posse, supponendo non adfuisse novum consensum in Cæsare post dispensationem impetratam. Ratio est, quia illa priora sponsalia nulla profus fuere, atque adeo posteriora fuerunt valida, & hujus ulterior ratio est, quia jus omnino prohibet sponsalia inter ejusmodi impeditos; sed ante impletam conditionem sunt impediti, ergo, &c. Adde, in re, quæ per leges eximitur à commercio humano, & ex facto, quod à jure improbat, nullam oriri posse obligationem, Ergo ex d. *Inter stipulantē §. Sacrum ff. de Verb. signif. l. cū lex ff. de Fidejuss.* promissione facta Matrimonii, quod improbat, obligatio pro tempore ante obtentam dispensationem, de quo loquimur, ergo illa promissio Cæsaris; & Lucretiæ nulla fuit, & consequenter valida illa ejusdem Cæsaris, & Bertæ.

27. Quid si posteriora sponsalia cum Berta contracta fuissent post dispensationem jam expeditam?

Respondeo, esse distinguendum juxta superius dicta; Si enim sultineas, statim, ob-
e *Supra c. 3. §. 2. à nu. 10.*

D d d tione

ratione Dispensationis, Sponsalia Cæsaris, & Lucretiæ erunt, (habita dispensatione) statim valida, & observanda. Si verò sustineas, ob- tenta dispensatione, non statim convalescere Sponsalia, sed requiri novum consensum, seu ratificationem, quam in casu nostro supponimus, nequaquam adfuisse, remanent sponsalia priora cum Lucretia invalida, unde valida erunt posteriora cum Berta, atque hæc custodienda. Nos verò, quia utramque sententiam probabilem judicavimus loco citato, & iterum judicabimus infra, & ideo breviter dicimus, si sponsalia cum Berta fuerint, ante impetratam pro Lucretia dispensationem, contracta, Bertam fore uxorem Cæsaris, qui est casus allatus numero 25. Si verò fuerint inita post obtentam dictam dispensationem, qui est casus allatus hoc numero 27. dicimus esse probabile, quod Berta à conjugio Cæsaris sit repellenda, & quod Lucretia sit ad eju- dem conjugium advocanda, sed est item probabile contrarium, ut patet ex dictis: Adver- tendo semper, debere refarci damna, si, quæ facta sunt à Cæsare Sponsæ relicta, & præseindendo à copula, de qua jam modo dictum est.

§. VI.

SEXTA CAUSA.

Alterius, vel utriusque Fornicatio.

1. **S**I Sponsa, vel Sponsus (in hoc enim ut & in obligationibus Matrimonii, sunt pares) fornicetur cum alio, statim innocens, etiam si Sponsalia juraverit, potest ab ipsis recedere, ut deciditur Cap. *b* Quemadmodum, & patet; Quæ enim est major fidei fractio, ob quam omnes concedimus, posse à sponsali- bus recedere, si hæc non est? Dixi (innocens:) Nam, qui delictum commisit, debet ex parte sua obligationem adimplere, si alter velit, ne scilicet ex sua iniquitate lucrum repor- tet.

2. Quid, si Sponsa verè per vim pateretur fornicationem, quem esse casum rarissimum dixi alibi? e
Respondeo, posse adhuc Sponsum eam de- serere, non quidem ob fractam fidem, quam in hoc casu non adfuisse, supponimus, sed quia Sponsa, etiam per vim violata, vilis no-

tabiliter efficitur, & probo veritur viro, fe- minam sic violatam ducere, idque cum peri- culo fortè alienam prolem alendi.

3. Dictum est (Sponsa) nam ex commu- niori sententia Sanchez, d Pontii, & aliorum, non id concedimus, si Sponsus ex violentia cogeretur aliquam cognoscere (si tamen vi- rum posse invitum ad hoc cogi, possibile sit, quod mihi, & Toletio e creditur est difficile) nam tunc, nec Sponsus fidem frangeret, cum ageret coactus, nec probrosum esset mulieri eum ducere, cum virum aliquam cognovisse, dedecus secundum hominum existimatio- nem non sit. Non ita, si idem Sponsus cogere- tur sodomitice pati, nam tunc, quia dedecus esset mulieri, ejusmodi virum pro suo habere, ideo judicat Castropalao, sob hanc solam ra- tionem, posse Sponsam illum talia passum ab se repellere; id, quod ego limitarem, quando res non est occulta, ut etiam in similibus (quando caput ducitur solum à ratione dede- coris) dicendum est.

4. Quod dictum est de fornicatione, ex- tenditur Primò ad oscula, tactusque impudi- cos; per hæc enim, maximè, si sint frequentia, etiam fides frangitur, cum Sponsi promiserint Matrimonium, & omnia, quæ ad illud con- sequuntur.

5. Extenditur Secundò, ad fornicationem spiritualem, id est, ad hæresim. Alter enim po- test recedere, si novit alterum in hæresim in- cidisse: quod dictum limitat Castropalao, quando periculosum est Sponso innocenti, habitare cum hæretico, & quando sumus in loco, ubi delictum hæresis reddit hominem infamem, ut in Hispania, aliisque Catholicis Regnis. Equidem hanc limitationem, nec apud Sanchez, nec passim alios lego, & pro- fectò, etiam in Regionibus Hæreticorum non condemnarem, sed commendarem potius Sponsam, quæ nollet progredi ad Matrimo- nium ejus Sponsi, qui hæresim post Sponsalia amplectitur; nimis enim grave est cogi Ca- tholicam, ad nubendum homini diveriæ, & quidem falsæ Religionis, quem tamen ipsa Catholicum in sponsalibus elegerat.

6. Inquires. Fornicantibus utrisque, id est, Sponsa cum alio viro, Sponso autem cum muliere alia, possuntne utrique ad libitum à Sponsalibus resilire?

Respondeo. Communis opinio cum San- chez, i & cum Pontio, Coninck, Layman, d 55. n. 3. Gut-

a Inf. Tr. 4
de consen-
su c. 7. §. 3.

b Cap.
Quemad-
modum de
Iure ju-
rando.

c L. 7. in
Dec. c. 6. §.
2. n. 5.
Sanch. lib.
1. matr. d.
55. n. 3.

d Pont. 11.
n. 1.
b D.
3. ar.
fol. 2.
c Tolet.
c. 10.
d A.
mat.
qu.
For.
f Castrop.
i. m. u.
c. 1. n. 6.
g Castrop.
i. 1. de for.
fol. 2. §.
n. 11.
h Sanch.
loc. cit.i Sanc.
d 55. n. 3.Gut.

§. VII.

SEPTIMA CAUSA.

Impedimentum superveniens.

I. Impedimenta non dirimentia Matrimonium, quantum facit ad præsens institutum, hodie sunt (ut supra g dixi) Votum Religionis, Votum Sacerdotii, Votum Castratis, Votum Cœlibatus; De his ergo non dirimentibus, cum jam paulò h ante dixerimus, qua ratione se habeant in sponsalibus, superest hic solum agere de impedimentis dirimentibus, quomodo scilicet, & quatenus ali- quod impedimentum dirimens superveniens sponsalibus, illa dissolvat, id quod figura- tione sequentis casus dilucidius explicabitur.

2. Antonius sponsalia promisit Mariæ, verum non multò post cognovit Agatham Mariæ Sororem, unde (ut scimus omnes) affinitatem ex copula carnali fornicaria dictus Antonius contraxit cum eadem sua Sponsa Maria, quæ affinitas, cum sit impedimentum dirimens, in causa est, ut non possit procedi ad Matrimonium de præsentis, nisi prius obtineatur à Summo Pontifice dispensatio.

3. Porro circa hunc casum, & similes, quando culpa alterius ex Sponsis supervenit quomodocunque aliud impedimentum dirimens, tria resolvenda se offerunt, quæ jam, tribus assertionibus, resolvo.

4. Affero Priò, Mariam esse liberam à sponsalibus, posse rejicere Antonium, etiam si se offerat ad obtinendam dispensationem, immò etiam si dispensationem obtentam exhibeat. Ratio (præter fornicationem, quæ in hoc peculiari casu intervenit, quam esse causam sufficientem, ut innocens resiliat à sponsalibus, nuper diximus) est, quia apponens impedimentum dirimens, fecit, quantum est ex se, Matrimonium jure impossibile, ergo sufficienter dedit causam alteri, resiliendi, & volendi, se conformare Juri Matrimonium prohibenti.

5. Affero Secundò, Antonium non esse liberum à sponsalibus; Unde, volente, ce præter Maria, obligari ad procurandam dispensationem.

D d d 2

fatio-

*g Supra
Tr. 1. de
imped. c.
16.
h Sup. c. 5.
§. 2. nu. 7.
& §. 3. n. 2
& §. 4.*

*a Estalio
ad Ca-
strop. l. c.
nu. 9.
b Diana p.
3. tr. 4. re-
sol. 284.
c Castrop.
l. c. nu. 10.
d Aver. de
matr. sec. 8
qu. 14. V.
Porrò.
e Castrop.
l. c. nu. 10.
f C. Signi-
ficasti de
Divort. &
alibi.
g Castrop.
l. c. de spon-
sal. p. 25.
nu. 11.
h Sanchez
loc. cit.*

Gutierrez apud Castropalaum, a quibus ad-
de Dianam, b & quidem satis probabiliter,
distinguit; concedit enim Sponsum posse,
non verò Sponsam, quia quod Sponsa violata
ab aliquo fuerint, maximum est dedecus, nõ
autem, quod Sponsus aliquam violaverit, ut
modo diximus numero 3. Quæ adinvicem
compensari injuriæ nequaquam possunt. Sed
Castropalaus, c & quidem ex mea sententia
probabilius, ne dicam verius, ad quod etiam
propender Averfa, d putat posse utrosque æ-
què resiliire; Sponsum, propter rationem jam
dictam, Sponsam verò, quia, etiam si ipsa for-
nicata fuerit, non propterea tollitur, quod vir
per suam fornicationem fidem fregit Spon-
sæ; Sicuti propter similem rationem, quam-
vis dedecus non sit uxori, si ejus vir aliam
cognoscat, tamen ipsa, solum, quia sic datam
fidem vir frangit, divertere potest, ut ex certa,
& communi doctrina habet ipse Sanchez, e
& nos infra suo loco dicemus. Non ergo ex
capite dedecoris, quod exclusimus dicto nu-
mero 3. sed ex capite fractionis fidei, quæ hic
adest.

7. Instas. Quando, tum uxor, tum vir a-
dulteratur nemo potest divertere, quia, ut ha-
bet Textus, sparia delicta mutua compensa-
tione abolentur. Ergo, neque Sponsi, quamvis
utrique fornicantes, poterunt à sponsalibus
divertere?

8. Respondeo. Huic paritati debent etiam
Auctores communis sententiæ respondere,
nam probat, ne à Sponso quidem fornicante
posse dimitti Sponsam similiter delinquentem;
compensarentur enim delicta. Disparitas
igitur est, quia cum Matrimonium sit ex se
indissolubile, quodlibet caput impediendi
ejus separationem, sufficere debuit; quale
nunc est compensatio adulteriorum; At pro
sponsalibus, quæ ob quamlibet mutationem
dissolvi possunt, non cogimur similem com-
pensationem injuriam inducere, sed concede-
re debemus utrique Sponso, ut fidem sibi
fiactam vindicare possit per separationem,
quæ facillè, etiam ob alias rationabiles causas
concedi solet Sponsis. Ita responder Sanchez,

Layman, Guttier. cit. quamvis nobis
contrarii, ita igitur, &
nos.

fationem, & ad Matrimonium de presenti celebrandum. Ratio est, quia, ut superius sæpè diximus, æquum non est, ut liberetur à data fide is, qui delictum commisit: Nam, sic, ex iniquitate lucrum reportaret. Aversa a autem ait, dictum Antonium (præscindendo ab alio damno Mariæ) posse, velle se conformari juri prohibenti; sed ei non acquiesco, propter rationem dictam, & quia de jure naturæ est, ut, qui causa est impediendi, circa illud, quod ipse promisit, tollere ipsum debeat, quo ablatò, jam non erit difformis juri prohibenti.

6. Affero Tertio, dispensationem prædictam esse procurandam expensis Antonii, & nullo modo Mariæ: patet, quia solum ipse, & quidem injustè, fuit causa, ob quam necessariò illa dispensatio procuranda esset. Ita Doctores citati.

7. Sed ecce celebris difficultas. Si magnis expensis hæc dispensatio sit impetranda, adhucne obligabitur ad illam procurandam Antonius nocens?

Respondeo. Non obligari, putat Fillucc. Sanchez, Coninck, quos citat, sequiturque Gaspar b Hurtadus. Ratio est, inquit, quia obligatio orta ex sponsalibus solum urget Sponsum, ad ponenda media ordinaria, & non valde difficilia, quibus impleri possit Matrimonium, non verò extraordinaria, & difficilia. Excipiunt, & meritò, nisi sponsa fuerit spe Matrimonii violata, unde damnum pateretur, vel infamiam, si non sequeretur Matrimonium; nam tunc, sine dubio, nullis sumptibus parcere debet, pro dispensatione impetranda, Sponsus.

8. Obligari Antonium semper, etiam magnis sumptibus, contendit cum Petro Ledesma, & Ochagavia Castropalaus, d non quidem ex vi sponsalium, ex quibus rectè dixerunt prædicti Doctores, non obligari Sponsum, nisi ad media ordinaria (nam propterea Sponsus ex sola legè sponsalium teneretur dumtaxat procurare dispensationem mediocribus sumptibus, exemplo ducto ab eo, qui post Votum Castitatis Matrimonium contrahit; non enim obligatur ante consummationem Matrimonii ingredi Religionem, in qua possit servare castitatem; quia hoc est remedium extraordinarium, & nimis durum sufficiunt alia de quibus alibi) non inquam, ex vi sponsalium, sed ex vi, seu ratione damni-

ficationis, cujus, contra Sponsæ Jus, causa fuit per suum delictum Antonius.

9. Hanc decisionem Castropalai. Ego reverissimam judico; ita ut contrariam ne probabilem quidem vocare velim, quia non video cur, qui causa est damni contra justitiam, non sit obligatus illud quantum potest, refarcire. Inquiro enim a res si me injustè impediens à consequutione Beneficii, ad quod ego jus habeo per electionem mihi legitime factam, nonne deberes, quacunque impensa, illud impedimentum tollere, si posses?

10. Illud tamen hujus decisionis rigorem aliquantulum mitigabit, quod notat Gaspar e Hurtad. his verbis: *Is, qui fuit causa impedi-* c G. Hurt. menti, tenetur ad procurandam dispensationem, loc. cit. quando dans causam impediendi advertet, impedimentum contrahi, quia tunc liberè dedit causam damno exorto ex impedimento: damnificationi autem libera, & humane satisfaciendum est; At quando tunc non advertet impedimentum contrahi, non tenetur; quia tunc liberè non damnificavit, damnificationi autem, quando non liberè sit, non est necessariò satisfaciendum. Hæc ille: unde cum sæpissimè non advertatur, frequentissima erit excusatio.

11. Eundem rigorem mitigabit, etiam illud. Nam si forte tot, tantæque deberent esse expensæ, ut si ea fierent, caderet notabiliter à suo statu Antonius, excusaretur ab illis. Rursus, si comparatione damni, quod patitur Maria, nimis exorbitans deberet esse damnum expensarum, quod deberet pati Antonius, posset differri ad melius tempus procuratio dispensationis, vel conveniri cum Maria, ut remittat, quæ certè non debet esse difficilis, quia Justitia non adversatur Caritati, & rectæ rationi; hæc autem dicunt, non debere dominum velle rem suam cum tanto rigore, sibi restitui, ut damnum aliud intolerabile debitori inferatur. Id, quod ego in simili notavi libro 8. in Decal. f

f Lib. 8.
Decal. 7.
4. c. 1. 1.
num. 4.

a Aversa
l. c.

b G. Hurt.
di. 2. de
matr. diff.
12.

c Castrop.
l. c. n. 4.

d Castrop.
l. c. n. 4.

§. VIII.

OCTAVA CAUSA.

Superveniens mutatio notabilis in Sponsis.

1. **EX** Doctrina illa universali, quod promissio intelligitur semper fieri, rebus in eodem statu permanentibus; fit, ut, si contractis Sponsalibus mutatio notabilis superveniat in altero ex Sponsis, ipsa, etiam jurata, non obligent. Ea autem consuevit accidere in bonis, vel corporis, vel animæ, vel fortunarum, consuevit, inquam, nam cæterum hæc Regula generalis datur à Doctoribus apud Conin. a Ut quoties, initis jam sponsalibus, superaccidat alia quæcunque causa, quæ eorum executionem reddit notabiliter difficiliorem, quæque, si initio fuisset, condatum hominem similis conditionis prudenter ab illis avertisset, toties cessat obligatio respectu illius, cui difficilius redditum est Matrimonium. Atque hanc regulam admitti debere in sponsalibus, rectè notat Averfa, b quamvis non admittatur in cæteris contractibus, præsertim onerosis; Nam Matrimonium, & consequenter ejus promissio, requirit majorem libertatem, cum sit contractus ex se perpetuus, & indissolubilis.

2. Porò hanc regulam aliquantulum illustramus, ea tria bonorum genera sigillatim percurrentes.

Quoad bona Corporis.

3. Si quis ex Sponsis incidat in morbum incurabilem, vel contagiosum, puta, paralytim, lepram, morbum Gallicum, si amittat oculos, aures, nares, si fiat claudus, mancus, &c. Justè alter recedere à sponsalibus potest. Hæc enim, sicuti retardarent à sponsalibus contrahendis, sic excusant à contractis, quamvis juratis; quia nimis grave esset, hæc perpetuo velle in sociis pati; poterit ergo is recedere ab hoc contractu sponsalium ex se dissolubili, quod certè non posset, si Matrimonium jam contractum fuisset de præsentibus, quod ex se indissolubile est.

4. Tria hic selige, non valde communia. Primum. Morbi Gallici vehemens suscipio causam dat dictæ dissolutionis ipsi Sponso

fano, Ex Pontio. c. Adderem ego, idem esse de c. Ex Põsio suspitione cujuscuque infirmitatis gravis lib. 12. c. incurabilis, par enim est ratio. 17. nu. 4.

5. Secundum. Oris graviolentia, cui ars Medici subvenire nequit, adnumera inter has infirmitates valentes modo dicto dissolvere sponsalia, ex parte alterius benevolentis, ita Sanch. d. approbatque ibidem Pontius, & me d. Sanc. l. x. ritò, quia illam in tam arcta conjunctione d. 57. n. 2. tolerare, nimis esset onerosum.

6. Tertium. Quid, si Sponsa tempore sponsalium pulcherrima, deindè notabiliter deformis evadat?

Respondeo, etiam propter hanc mutationem posse sponsam resilire, docet Castrop. e & Gasp. f. Hurt. Ratio est, quia in materia Matrimonii admodum æstimatur apud homines pulchritudo: verum nota illud (notabiliter deformis.)

Quoad bona Animi.

7. Si quis ex Sponsis gravi infamia maculetur; si Sponsus scortator, aleator, ebriosus evadat; si asper moribus, vel admodum sævus, potest alter recedere, etiam post jurata sponsalia. Rursus, si graves inimicitie ortæ fuerint inter Sponsorum parentes, dissolvi possunt sponsalia ex parte utriusque. Quod, si inter Sponsos ipsos gravis inimicitia fuerit exorta, possunt quidem utriusque recedere, sed, qui fuit causa inimicitie obligatur prius omnia moralia, atque ordinaria remedia adhibere, ad pacem inducendam. Ratio prædictorum eadem est, ac præcedens. Adde, & timorem rationabilem, ne malum exitum Nuptiæ sortiantur. Hinc sequitur, ut si Titius v. g. desponsaverit Bertam, nescientibus utriusque parentibus, immò, & scientibus, unde tamen factum sit, ut ex utraque parte parentes obstinate contradicant, timeaturque gravis discordia inter illos, vel inter Sponsos eosdem; sequitur, inquam, ut alter, etiam altero invito, se ad aliud Matrimonium convertere licite possit. Ratio est, quia ex tanta oppositione facile est, orti inimicitias, incommoda gravia; & inter ipsos Sponsos non leves rixas, & discordias. Ne tamen excidat à te monitio, quam facit Sanchez g, ut scilicet cautè in hoc procedas; nam sæpe jaçantur minæ, opponuntur pericula, amplificatur discordiarum timores, quæ tamen experientia vi-

D d d 3

c. G. Hurr. loc. cit.

a Coninck d. 23. de spons. dissol. d. 8.

b Aver. qu. 8. de spons. se. 14. v. Sex-

e Castrop. l. 1. de spons. pu. 27. f. G. Hurt. d. 2. de matr. diff. 13.

g Sanc. l. x. d. 14. n. 3.

F. Lib. 8. Decal. 7. 4. c. 1. 3. num. 4.

ria vidit, vana esse, & statim, inito Matrimonio, deferbuisset.

Quoad bona Fortunarum.

8. Si dotem promissam negas, vel negat ille, qui promisit, te ab altero deseri posse, luce clarius est, est enim dotis promissio conditio, sub qua fiunt sponsalia; ergo, ea deficiente, etiam sine culpa promittentis, cessat promissio, quamvis jurata.

9. Quid, si nulla promissa fuerit dos à Sponsa divite, quæ deinde post sponsalia in paupertatem notabilem incurrat?

Respondeo. Quidquid dicant plures apud Sanch. a certum mihi est cum eodem Sanc. & cum Castropalao b, & Averfa c alios citantibus, posse Sponsum licite recedere. Ratio est, quia, tametsi non fuerit explicitè promissa dos, implicitè tamen fuit. Omnes enim supponunt, fœminam transire in domum viri cum omnibus suis bonis. Adde, hanc esse mutationem admodum notabilem, quæ quemcunque vel cordatissimum hominem, à contrahendis sponsalibus, atque adeo à Matrimonio, prudenter, averteret.

10. Tria communi huic doctrinæ addi volo. Primum; si timeatur rationabiliter, alterum ex Sponsis fore exheredandum, alter resisteret licite, ut notat Pont. d quia secus, se is immitteret in periculum sustinendæ paupertatis, atque id ego merito, propter paritatem rationis, extendo ad similem rationabilem metum de futura paupertate fortè alteri ex aliis quibuscunque causis proveniendâ.

11. Secundum. Si rationabiliter timeatur, vel superveniat jam paupertas utrique, uterque licite recedet à sponsalibus, quia tanto difficilius sustineri poterunt onera Matrimonii; undè hic dari non potest compensatio paupertatis unius cù paupertate alterius. Ita Bonacina, sed Rebellius, & Pontius, neutri licere putant: Averfa e autem prædictos citans, dicit, V. Quæritur circa finem. si quis subire onus Matrimonii, licite recedere, sed si velit contrahere Matrimonium cum æquè paupere, illicitè recedere à priore. Profectò commoda restrictio, sed illam non possum admittere, ut necessariam, quia superveniens paupertas videtur dare jus recedendi absolute, &c.

12. Tertium. Quid si alter ex Sponsis ex

inopinato valde locuples fiat, poteritne justè ab altero recedere, & Matrimonio meliori se addicere?

13. Responder Sanchez, quem sequitur Castropal. f citans Coninck, & Gutierrez, iCastro. loc. quibus adde Averfam, g non posse; Probat c. nu. 1. Primò, à posteriori, quia sic, quoties dote g Aver. notabiliter majore Matrimonium inveniret lo. a. alter ex Sponsis, alterum deserere posset, tunc enim jam locuples censetur esse factus. Secundò, à priori, quia, si Sponsa tua deterior non est facta, iniquum est suo jure illam privare, solum ob bonæ fortunæ mutationem in te factam.

14. Prædictam sententiam sic impugnat Gaspar h Hurtadus. Hanc Sanchez, & Coninck h G. Hurt. sententiam difficilem existimamus, quia dicta d. 2. de mutatio est ita notabilis, ut ex se efficiat impletionem notabiliter gravem, Sponso factò ditiore, & 14. nu. 1. à principio existens, etiam prudentem à sponsalibus traheret. Hæc Hurtadus, cujus argumento Castropalaus, i qui prædictam Sanchez iCastrop. sententiam amplectitur, respondere conatur, lo. cit. dicens: effici quidem impletionem sponsalium notabiliter graviolem, duriolemque, sed non per se, at solum per accidens, eo, quod Sponsus impeditur ab aliis ditioribus sponsalibus, quæ posset invenire, id, quod (ait) nihil probat, propter argumentum modo à posteriore factum, quia scilicet, sic, quilibet Sponsus posset semper Sponsam deserere, quoties notabiliter ditius Matrimonium ei offerretur.

15. Circa has sententias interponat judicium me sapientior; quod si Leandrum k se. k Leand. qui te juvat, invenies apud ipsum, utramque de sententiam esse probabilem. mar. d. 9. 47.

§. IX.

Prædictæ causæ existentes ante sponsalia, sed postea cognitæ.

1. Regula Universalis. Hæc pari modo sponsalia, etiam jurata, infirmant, ac si de nova advenirent. Ita Sanch. Pont. Bonac. & alii innumerè apud Averfam. l Ratio est, l Aver. quia pro eo, qui antea illas ignoraverat, vi. 8. de sponsalibus. dicitur de causa tunc supervenire, quando sciuntur.

2. Id autem intellige. Primò, de prædictis tamen causis, quæ sint qualitates, si enim fuissent de substantiâ

substantia, seu de individuatione personæ; ut, si tu volens contrahere sponsalia cum Berta, cognoscas deinde illam non esse Bertam, sed Mariam, sponsalia non solum infirmari possunt, sed ab initio sunt in valida, sicuti in validum esset Matrimonium.

3. *Intellige Secundò, quando ignorantia ejusmodi causæ, seu defectus tibi dedit causam contrahendi; si enim expressè fuisses eo animo, ut etiam cum illo defectu contracturus fuisses sponsalia, nihil illis officiet ignorantia. Ita Castropal. a* Quid si dubius nunc sis, an contracturus fuisses? Respondet Leand. b citans Sanch. Bonac. Navarr. si defectus de novo cognitus sit gravis, ut si inveniatur, non esse Virgo, vel Dives ea, quam talem putabas, posse præsumi, te non habuisse animum contrahendi, secus, si defectus sit levis, &c.

4. *Intellige Tertiò, nisi post cognitionem, dicta sponsalia, quæ fuerant initio valida ratificaveris, quæ ratificatio fieri potuit, vel expressis verbis, vel implicite ipso facto, ut, si post dictam notitiam. Sponsam, ut tuâ, cognovisti. e Valida, dixi, si enim propter aliquam rationem fuerant initio in valida, ut, si fuissent cum errore personæ, vel cum nullo consensu, tui Laym. non validantur per solam copulam, quia hæc non est sufficiens signum veri consensus, potest enim fieri animo fornicario, ut supra d. d. c. 2. §. 3. etum est, & tener Hurtadus. e*

Quid si Sponsus ad Sponsam cognoscendam accederet (sanè cum peccato) animo non ratificandi? Respondet, Sanchez f ait, adhuc ipso facto ratificare, sed Hurtad. merito loco cit. censer, in foro conscientie non ratificare, nec cedere Juri suo, & sic dissolvere posse sponsalia, nisi, aliàs, ratione damni allati, ad illa ratificanda teneretur.

5. *Dictum est autem (pro eo, qui antea ignoraverat) nam, si antea eas causas, seu defectus cognovisti, & tamen adhibuisti consensum, rata erunt sponsalia, Excipit Aversa. g nisi forte promissio valde fuerit imprudens, & indiscreta, qualis v. g. esset promissio juvenis nobilis, & divitis facta vilissimæ puellæ; tunc enim ex alio capite non teneretur quis, servare promissum: nempe ex eo, quod faceret res illicitam, & indiscretam, ita Aversa. h Adverte, id dicit ex vi promissionis sponsalium, non ex vi damni illati; illud enim esse omnino rescipiendum, certum est.*

6. *Ex dicta regula num. 1. allata sit, ut non solum, quando Sponsam existimabas virginem, & post Sponsalia rescivisti, esse defloratam, sed etiam, quando rescivisti esse viduam, quia certè regulariter vilior existimatur ea, quæ virgo non est, sit, inquam, ut possis resiliere à sponsalibus. Non ita in Sponsa respectu Sponsi, qui forte inveniatur, non fuisse virgo? nam id vile non est Sponsæ, nisi tamen inveniatur, valde deditus alienis mulieribus fuisse, sine solida, & continuata emendatione, vel inveniatur, habere filios, nam tunc cum molestum id sit notabiliter Sponsæ, poterit à Sponsalibus recedere.*

7. *An ipso facto in hoc casu ignorantie defectuum, quoad qualitates (nam, si adfuerit deceptio ex parte alterius, vel metus, diximus supra i) irrita sint sponsalia, an irritanda? Re- i C. 2. §. 1. spondeo Castropal. k & Hurtad. l merito dicunt, quando res est clara, esse irritanda per k Castropal. voluntatem ejus, qui potest resiliere, nec necessariam esse Judicis sententiam. l G. Hurtad.*

8. *Quid si res sit dubia? Respondeo, Tunc, h. c. diff. 16. vel etiam, quando recessio à sponsalibus afferret scandalum, recurrendum esse ad Judicem, monemus omnes. Legatur Castropal. m qui alios citans, docet, qualis nam probatio sufficiat in foro externo, ad ejusmodi rescissionem; cui adde G. n Hurtadum. n G. Hurtad.*

9. *Donec autem is, qui ignoravit, non resiliat, manent valida sponsalia. Id, quod inde constat; quia secus, cum in casibus, de quibus loquimur, ignorantia adfuisse ipso initio, tunc etiam fuissent in valida, quod tamen non potest sustineri, nam ipso initio fuerunt legitima, cum fuerint rite promissa, & ignorantia, ut nunc supponimus non fuerit circa substantiam personæ, sed solum circa qualitates; undè ex illis sponsalibus ortum est impedimentum publicæ honestatis ex Sanch. o*

10. *Denique; Si quæras Primò, an qui justè à sponsalibus resiliat, quando scilicet resiliat sine ulla culpa, ut esset v. g. ad ingrediendum in Religionem, teneatur restituere ea, quæ forte alter expendit in parandis Nuptiis? Respondeo, esse probabile, obligari, sed esse probabilius, non obligari. Lege Castropal. p Si quæras p Secundò, quando omnibus consideraris, dubium est, sintne valida, an invalida sponsalia, quid sentiendum? Respondeo, me de hoc dixisse superius. q*

§. X. An

Castr. l. 1. de spons. p. 2. g. n. 2. b Leand. d. 2. d. matr. q. 19. G. Hurt. 2. de matr. def. 4. n. 1.

Castrop. cit.

Leand. 9. de matr. d. 47.

G. Aver. mos civi. d. 1. Ep. quidem.

Aver. 4. de spons. c. 15. p. dicitur. Aver. 8. de spons. se. 15. v. Pro altera.

o Sanc. 9. de i. matr. d. 63. Castrop. lo. cit. p. 33. q Sup. c. 1. §. 4. nu. 9. c. 10.

§. X.

An laborans aliquo occulto defectu possit, eo tacito. ad Matrimonium procedere?

Et item, An tunc possit ad Sponsalium impletionem alterum compellere? Remissivè.

Hæc denique ad complementum hujus Tractationis de sponsalibus est

sent inquirenda, sed, quia de priore à me factis tractatum est lib. 7. a in Decal. ideo, a Lib. 7. in vel illa lege, quæ ibi breviter perstrixi, vel Decal. 1. §. 2. ma. 6. pluribus agitata pete eadem à Sanchez, §. 6. b aliisque, à quibus etiam distinctè habebis de posteriore.

* *

Finis Tractatus Tertii.

TRACTATUS QVARTVS DE CONSENSV PER VERBA DE PRÆSENTI:

IDEST

DE MATRIMONIO, UT EST CONTRACTUS.

CAPUT I.

De Natura Matrimonii.

§. I.

Quid proprie veniat nomine Matrimonii?

IN toto negotio Matrimonii, quatuor intercedunt, quæ ad rem nostram in præsentia faciunt. Primò, Contractus inter personas habiles, quo scilicet hæc consentiunt, atque ad eò se obligant ad mutuam corporum traditionem, in ordine ad sobolem generandam. Secundò, Ratio Sacramenti, quæ ex Divina institutione adest in prædicto consensu, hunc enim Christus Dominus elevavit ita, ut significaret, & conferret gratiam Fidelibus: quæ quidem ratio Sacramenti, brevi tempore durans, eo scilicet, quo ejusmodi consensus exhibetur, causa dictæ gratiæ eo modo est, quo pluribus explicant Theologi; nam Matrimonium non esse

Sacramentum in facto esse, judicio cum Castropal. a & cum aliis, probabilius. Tertio, Interventit vinculum perpetuum, quod remanet post ejusmodi consensum, & Sacramentum. Quarto denique, Interveniunt, seu consequuntur aliæ obligationes ex dicto consensu, scilicet servandi fidem conjugii, cohabitandi cum eodem, filios educandi, &c. hæc quidem duo postrema scilicet, vinculum, seu indissolubilitas, & dictæ obligationes, quæ subsequuntur, sunt effectus prædicti consensu, & prædicti Sacramenti.

2. Porro proprie loquendo, tum contractus ipse, seu mutuus consensus vocatur Matrimonium, tum vinculum prædictum. Hinc, quando Tridentinum b dicit, Matrimonium esse Sacramentum, intelligitur de dicto consensu, quando autem Eugenius IV. in c Decreto fidei dicit, consensum esse causam efficientem Matrimonii, & pari modo, quando Doctores dicunt, Matrimonium esse ex se indissolubile, esse perpetuum, esse effectum mutui consensu, intelligitur de vinculo: non est